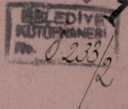
ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Namdar Karatay
Mümtaz Ergin
Rami Karul
Haydar Tolun
Malik Adalan
Riza Yalgın
Tahir Yetmen
Mithat Özgüç
Memduh Utku
Necip Aksop
İhsan Uzer
İsmet Kür
Muzaffer Alper
Fikret Elpe
Orhan Tuğsavul
İsmet Bozdağ
Emin Ülgener

İÇİNDEKİLER

— Makale —

— Tetkik —

— Şiir —

— Müteferrik —

— Mensur şiir —

— Hikâye —

ULUDAĞ
Bursa Halkevi Dergisi
Sayı : 33 Mart 1941

HALKEVLERİNİN
9 uncu yıl dönümü münasebetile

İnsanın sevincinden kafası ve kalemi işlemez hale geliyor. Manâsı ve millî hizmeti gittikçe şümul kazanan Halkevleri her Türk vatandaşının ülküsüne berraklık veriyor; gözünü nurla, gönlünü sevinçle dolduruyor.

Halka arkasını çeviren eski idare ile, halkı bağrına basan bugünkü idare arasındaki ölçülmez farkı görenler, neden dolayı halkımızın şimdi daha sıhhatli, daha azimli, daha ümitli, daha çalışkan ve neş'eli olduğunu anlarlar.

Eski idarenin halkı anlayışı : Hükûmete ne kadar mümkünse o kadar çok veren ve ona mukabil bir şey istemeğe hakkı olmıyan bir kalabalık.. Cümhuriyet devrinde halkın manâsı : Devletin temel taşı. hükûmetin ülkü yoldaşı, her ihtiyacını Devletten istemeğe hakkı olan; yurt için kennisinden beklenen her hizmeti her fedakârlığı seve seve yapan, hiç bir millî teklifton ve tekellüften kaçmıyan kıymetli bir kitle.. İşte bu telâkki, Millî Şefimizden tutun da en mütevazi münevverine kadar her Türkü halkımızla uğraşmağa vicdanen mecbur ediyor.

Halkevleri, milletin, halkın ihtiyaçlarına ne kadar da uygun geldi; Evlerimizin kapısından giren her vatandaş. orada derdine ortak, ruhuna gıda, gönlüne neş'e kalbine iman bulur; oraya kendi evinden daha teklifsiz girer; orada daha cesaretle oturur; daha hüzur ve sükûn duyar. Talilerinin makûs tecellilerile, okuyup yazmaktan mahrum kalmış olan yurt çocukları orada nurlandırılır; mektepli gençlerimiz Evimizin dershanelerinde ve kütüphanelerinde kafalarının yardımcı gıdalarını alırlar; millî tarih ve edebiyatın kaynakları hayat zülâlini oradan etrafa saçar; Halk türküsü ve garp musikisi müştaklarının ruhları orada doyurulur; her türlü san'at bedialarι orada vatandaşın gözleri önüne yayılır; Köylerimiz ve köylülerimiz orada düşünülür; fikir ve irfan ışıkları oradan neşredilir; gençlerimizin spor ihtiyaçları orada tatmin olu-

nur; hayat mücadelesinde ve düşman karşısında elele ve kolkola savaşacak olan köylü ve şehirli Türk gençleri spor yarışlarında Evimizde kucaklaşırlar; Evimizin dershaneleri hayatî ve millî bilgiyi oradan Yurttaşın ayağına semtine, ocağına kadar götürür; öksüzleri Evimiz teselli eder, kimsesizlerin elinden tutar, yardıma muhtaç bulunanlara arka olur; şefkata hasret olanların gönülleri Evimizde ısılılır; sevgiye susamış olanların harareti oranın samimî nefesile giderilir. Hülâsa : Halkevinde ısınır, Halkevinde serinleriz. Orada nurlanır, oradan maddî ve manevî gıdamızı alır, orada ince zevklerimizi doyurur, orada kuvvetlenir ve oradan yurttaşa hayat, ümit ve neş'e saçarız.

Büyük, küçük, kadın, erkek, genç, ihtiyar Türk vatandaşı, bir ana baba, bir kardeş, bir sevgili şefkatile bağrını bizlere açmış olan Halkevlerimize koşulamaz mı? Oraya gitmemek, orasını millî bir mâbet saymamak mümkün mü? Fırsat bulamazsak yaratarak oraya gidelim, o feyizli ocaktan nur ve hayat alalım ve sonra karanlıkta kalmış yurt köşeleri varsa aydınlatalım, yurttaşları yükseltelim.

Elinde maddî ve manevî en küçük bir kudret olan vatandaş, iş başına . .

Mümtaz Ergin

HALKEVI

" Halkevlerinin dokuzuncu kuruluş yıldönümü münasebetiyle „

Silin kederinizi arkadaşlar sevinin,
Yükseldi ufkumuzda güneşi " Halkevi „ nin.
Artık kara gecenin yırtılıyor perdesi.
" Halkevi „ nin heryere yayıldı nurlu sesi.

Biz ayni çelik yaydan fırlayan " Altıok „ uz,
Ebedî düsturumuz: « Biz varız, ben sen yokuz »
Hergün yürüyeceğiz ruhumuz, gönlümüz pak,
İman dolu kalbimiz ayni hisle çarpacak.
" Halkevi „ halkın evi, türklüğün öz evidir
Orada parıldayan hürriyet alevidir.
Orada duyguların sembolü yükseliyor
" Altıok „ un ışığı tâ gökleri deliyor.
" Halkevi „ , emellerin gerçek olduğu yerdir,
" Halkevi „ , fikirlerin nurla dolduğu yerdir.
Yükseldi ufkumuzda güneşi " Halkevi „ nin,
Silin kederinizi arkadaşlar sevinin.

Yusuf Ziya Uğur

Devrim Diyalektiği

V

Yazan : Namdar Karatay

Bir cemiyetin değişmesi demek, her şeyden önce o cemiyetteki ideolojinin değişmesi demektir. İdeolojisi değişmiyen bir cemiyet tekâmül alanında hiç bir adım atmamış, yerinde saymış gibidir.

Bu değişmelerin sebebini araştırırken ister Fransız sosyoloji mektebinin, ister tarihî materyalizmin tezleri kabul edilmiş olsun; bu, bizim konumuzu ilgilendirmez; biz, yalnız eski ve yeni kıymetlerin çarpışmalarını, yıkılan sosyal müesseselerin yerine yeni müesseselerin kuruluşlarını, yâni devrimlerin tavsifî karakterlerini tesbit ile iktifa edeceğiz.

Bundan önceki yazılarımızda, cemiyetlerin oluşlarındaki determenizmi, yani sosyal oluşların her yerde ve her devirde ayni bir diyalektikle meydana geldiğini aydınlatmıya çalıştık. Şimdi burada tarihin mühim devrimlerinden birisini alarak onun üzerinde sosyolojik bir takım araştırmalar yapacağız.

İnsanlığın ilk devirlerinde cemiyetin bütün ideolijisini ifade eden en şümullü müessese olarak dini görüyoruz; bugün devlet, hukuk, ahlâk, ekonomi, ilim, felsefe, sanat.. ve saire gibi başlı başına birer realitesi olan bir çok sosyal müesseseler eskiden yalnız dinin içinde toplanmıştı . Bunun içindir ki iptidaî cemiyetlerde yalnız bir din devrimini tetkik etmek, onun içinde henüz bir rüşeym halinde bulunan bütün diğer müesseselerin değişikliklerini de açıkça görebilmemize imkân verir.

Dürkaym « Anne sosyolojik » de yapmış olduğu meşhur tasnifinde dinleri iptidaî şekillerinden en mütekâmil safhalarına doğru sı-

ralarken sosyal bünyenin Klan, aşiret, site ve millet şeklinde görülen safhasıyla uygun olarak dörde ayırır.

1 — Totem dini
2 — Totem birliklerinden doğan aşiret dini
3 — Aşiret birliklerinden çıkan site dini, ve nihayet
4 — Evrensel dinler..

Şimdi bu tasnifi kabul ederek, din ile sosyal bünye arasındaki münasebeti göz önünde tutmak suretile islâm dini üzerinde bir tetkik yapacağız.

Arap cemiyetinin geçirmiş olduğu safhalara göre müslümanlığın nasıl çıktığını ve nasıl evrensel bir din haline geldiğini incelerken, dinin nasıl sosyal bünyeye tâbi olarak değiştiği ve bununla birlikte ideolojilerin, kıymet sistemlerinin bir takım «tecrübeler ve hatalar» la nasıl geliştiği görülecektir.

Tarih bize gösteriyor ki, milâdın altıncı asrında Arabistanda siteler teşekkül etmişti. Sitelerin vasfı, bir aşiretler birliğinin siyasî merkezi olması, aynı zamanda kavimler arasında müşterek bir mabet, müşterek bir pazar yeri ve bir kale mahiyetinde bulunmasıdır.

Mekke de, orta Arabistanda bir âyîn merkezi idi; «müşterek bir poltika menfaatinin birleştirdiği bir çok kabilelerin umumî bir mabedini teşkil ediyordu. Her kabiyle kendi sanemini bu mâbede koymuştu; bir haldeki, Kâbe üçyüzaltmış sanemi muhtevi bulunuyordu. [Dr. Dovzi: Tarihi islâmiyet - A. Cevdet tercemesi sahife: 19]

Fakat henüz bu sitede tam manasıyla bir tek Allah inanı yerleşmiş değildi. Gerçi bütün sosyal temayüller bunu gösteriyordu. Bununla beraber sitelerin karakteri olan bu merkezleşme tam mânasında islâm dininin çıkmasıyla kendisini gösteriyor.

Denilebilir ki cemiyet bünyesindeki değişiklikler, eski inanların yıkılışı ve yerine yeni bir ideolojinin, yeni bir ruhun yayılışı belki islâmiyetten önce bir iki asırdanberi yavaş yavaş, gizli ve şuursuz bir şekilde devam edip gelmekte idi. Öyle ki, milâdî yedinci asrın başında bu cemiyet, bir Peygamber, in zuhuru, yeni bir dinin kurulması için temamiyle hazırlanmış bir durumda idi. «VI ıncı asrın bazı şairlerinde vahdeti hudaya derin bir iymanın eserleri bulunur; böyle düşünenlere Hanîf tesmiye olunurdu. Lâkin bir fırkai mezhebiye teşkil etmezlerdi. Aynı eser S: 29»

Totemizm'in arta kalanı olan bazı âdet ve ananeler de halkın aşâ tabakalarında yaşamakta devam ediyordu. «Muhammed S.a» in muasırlarından biri şöyle yazar: Güzel bir taş bulmazsak bir yere kum yığıyorduk, üzerine sütü çok bir deve getiriyorduk, sütünü o yığının üstüne akıtıyorduk, sora ona tapıyorduk. Bu kavmin kısmı âzamı bilakis ağaçtan, yahut taştan ilâhlara inanmıyacak bir dereceye vasıl olmuşlardı. Ayni eser S. 21» Bu tablo bize gösteriyor ki eski âdetler, ananeler bir taraftan çözülmekte, gerilemektedir. Cemiyetin bünyesinde merkeziyete, tek Allaha doğru bir hareket göze çarpmaktadır, fakat bütün kabiyleleri tek bir bağla bağlıyan yeni ideoloji de henüz bütün vuzuhuyla şuurlu bir hale gelmemiştir. Cemiyette yaygın bir takım temayüller halinde yeni bir ülkünün oluşu sezilmektedir. Kıs bin Saide gibi bazı hatipler pek yakında bir peygamberin geleceğini ilân etmektedirler. Cemiyetin bütün yeni temayüllerini sezen ve kendi ruhunda bütün mana kuvvetini toplıyan bir fert ergeç meydana gelecektir.

İşte bu aşıretler arası yahut site dinini bütün vasıflariyla Muhammed'in yüksek şahsiyetinde teşekkül etmiş görüyoruz.

Gerçek, bugün yer yüzünde yüzlerce milyonluk insan kütlelerini ayni etiket altında toplıyan müslümanlık Evrensel bir dindir; fakat şurasını da meydana koymak lâzımdır ki, onun böyle Evrensel bir din haline gelmesi ancak Arap İmparatorluğunun kuruluşundan sonradır. Çünkü « dini tekâmül ettiren sebepleri bizzat sosyal kuvvete, daha doğrusu sosyal kümenin, cemiyetin tekâmülüne âmil olan şartlarda aramalıdır. Oldukça geniş bir toprak üzerinde oturan halk arasında mühim bir morfoloji, yâni bünyece değişiklik olursa eski din bozulur, onun yerine yeni bir insan geçer. Hiristiyanlık dininin yayılmasındaki sosyal sebep, yer yer çıkan mezheplere uygun olmıyan İmparatorluk birliğidir. İslâm dini kuvvetli devlet teşkilâtına dayanarak genişledi. Bunun içindir ki sosyal bakımdan din hâdisesinde bir dini tesis edenlerin şahsiyeti mühim âmil değildir.»

Sosyolojinin ortaya attığı bu tezi asla tanımıyan bütün eski tarihçiler ve mütefekkirler daima dinleri, kurucularının şahsiyetlerile izah etmek temayülünü göstermişlerdir. Halbuki, hangi devirde olursa olsun, cemiyetlerin morfolojisile dinleri mukayese edilirse aralarında sıkı bir münasebet görülür.

NAMDAR RAHMİ KARATAY

Sanatın bir vazifesi

Yazan : Rami Karul

Çocukluk günlerini ilk gençlik günlerine bağlıyan çağın tatlı kalbini elbette hatırlarsınız. O günlerde mümkün olamıyan ne var; Bütün kâinatı bütün istikbali, hayalimizde yaratırız ki, bu haya! ile dünya cennetten daha güzeldir.

Çocukluğumu, ilk gençlik günlerine bağlıyan bu güzel günlere ait bir hatıranın beni bu kadar muztarip edeceğini nasıl bilebilirdim. İstiklâl mücadelesi günleri idi. Akrabamdan bir hanımla beraber oturuyorduk. Onun kocası ve benim babam Millî mücadelede çalışıyorlardı. Onlardan hiç bir haber almadan haftalar aylar geçiyordu. Dertlerimizi paylaşıyorduk. Bu hanımın aşağı yukarı ben yaşta bir kızı vardı ki benim çocukluk arkadaşımdı. Onu çok beğenirdim. Güzellik denildiği zaman daima onu hatırlardım. Bu aşırı beyenmeye ne isim verildiğini sonra öğrendim; Fakat o zaman bilmiyordum.

Zaferden sonra onun babası Anadoluda bir şehirde yerleşti; ve ailesini yanına çağırdı. Ayrılık günü onu vapura kadar götürdüm; vedalaştık. Bir taş gibi idim. Hiç bir şey hissetmiyordum. Bir şey söyliyemiyordum. ezilmiştim. Güzel bir son bahar sabahı idi. Rıhtımda onu götürecek vapura bakıyordum; Demir alma makinesinden beyaz dumanlar çıkıyor, onun baktığı pençereyi bizden gizliyordu.

Bana ne zaman güzellikten bahsedilse bu duman perdesinin arkasında gördüğüm yüzü hatırladım.

Vapur uzaklaştı. İstanbul bütün füsununu kaybetmişti. Bom boştu.

Bu son bahar sabahından sonra on altı sonbahar geçti. Onu bir daha görmedim.

Nihayet bir gün, bundan bir iki sene evvel sokağa çıkmak üzere idim ki, kapı çalındı. Açtım, karşımda hiç tanımadığım bir hanım duruyordu. « Buyurunuz efendim, evdeler, haber vereyim» dedim. Misafir gülümsedi, «Beni sanımadınız mı?,. Ben . . . . değilmiyim?» O anda söylediği isim bana o duman arkasındaki güzelliği hatırlatmadı. Yalnız içimde bir şeyin kırıldığını hissettim. Ve çocukluk arkadaşımı hiç bir kıskançlık kavgası ihtimalinden korkmadan karıma tanıttım

Bu geçmiş günler bana şimdi İngiliz şairi *W. Corperin* bir şiirini hatırlattı. Annesini çok seven şair vaktile bir ressamın yaptığı annesinin portresine bakarak aşağı yukarı şu mealde bir şeyler söyliyor: «Benim için o kadar aziz olan annemin hayali gözlerimin arkasında yavaş yavaş silindi. Bu resim olmasaydı, o şimdi bir hayal bile olamıyacaktı. Ölüleri yaşatabilen san'at; sen ne mukaddes bir şeysin . . . »

Akan hayatın bir ânını durdurmak, ebedileştirmek... İşte san'atın bir vazifesi . . .

Duyan, düşünen hangi ruh bu akışın ıztırabını duymadı. *Lotiyi* betbaht eden melâl bu değil mi? Loti Şarkı, orada zaman daha ağır akıyor diye sevmedi mi?

Hemen bütün eserleri bir şah eser olan «Rodin»in bu büyük san'at adamının «Puse», isimli bir heykeli vardır. San'atkâr bu heykeli yapabilmek için o zamanki Parisin en güzel kızını kendine model seçmiş, içinde bulunduğumuz muharebe başlamazdan bir az evvel Fransız gazetecileri bu kadını bulmuşlar ve 65 sene evvelki halini tesvir eden heykelin resmile beraber bu günkü halini gösteren fotoğrafını yan yana neşrettiler.

Bir zamanlar Parisin en güzel kızı olan bu ihtiyarın şahrem, şahrem buruşmuş yüzü başlı başına bir facıa idi.

«Heraklitin» : «bir kerre yıkandığımız bir suda bir daha asla yıkanamıyacağız». Sözü « Bir kerre gördüğümüz bir güzelliği bir daha hiç bir zaman göremiyeceğiz» şeklinde tekrarlanabilir.

Hayyam da, hayatın bu vefasız ve bikarar akışından şikâyet etmedimi? «Bu günkü ruhumuzu bir daha hiç bir zaman bulamıyacağız» diyen şair bundan başka neyi anlatıyordu.

«Menekşelerin güzelliğinden tat almak için onları besliyen kemikleri düşünmemeli» derler. Kemikleri düşünmemek belki mümkün, fakat çiçeklerin ne kadar çabuk solduğunu düşünmemek mümkün mü?

Rami Karul

Beklediğim Gemiler

(Madame Butterfly)

Ruhumla nasıl beklemiştim bu günü ?..
Nasıl ufukta gemi göründüğü an
Dudaklarımdan
Adın dökülmüştü ?.
Nasıl ruhumun tekmil karanlığı
Sıyrılıp şekilsizliğinden
Bütün vüs'atile gülmüştü ..
Ne ümitlerdi yarap onlar;
Kalbimi dolduranlar,
Ruhumu dolduranlar
Ne ümitlerdi ?!..

Seni gördüğüm an :
Bütün susuzluğumla koşacak;
Seni gördüğüm an :
Ruhum tutuşacak;
Seni gördüğüm an :
Dünya cennet olacaktı !...
Kalbim hasretten,
Ruhum, sensizliğe nefretten
Kurtulacaktı ..
Ağlayacaktım .. Gülecektim ...
Hıçkırıklarla göksüne gömülecektim;
Ve sana anlatacaktım " Sensizliği „ ...
Ah ... Şimdi kime,

Şimdi neyi anlatacağım ?..
Kimin için hıçkırıp,
Kimin göksüne yatacağım ?..

. . . .

. . . .

Bu sahilde yuvarlanan dalgalar,
Bu ümitsizlikle simsiyah kesilmiş sema ..
Döküyor gafletimin hüsranını ruhuma,
Ve yıkıyor insana itimadımın son köprüsünü ...

Hayatın bütün zinetini, bütün süsünü
yolarak,
Bütün teselliyi, vefayı Allahta bularak,
İdrakimin vüs'atile düşünüyorum ...

Korkunç ve mutlak bir yalnızlık başlıyor hayatımda,
Bir izmihlâl kâinatımda,
Bir çöküş ... Bir yok oluş ...
Muhayyelem, şimal dağları gibi donmuş
Ve katı ..
İçimde izah edilmez bir sıkıntı,
İzah edilmez ve endişeli bir kımıldama ...
Ruhum, nizamı kaybolmuş bir sema,
Zelzeleli bir toprak gibi çalkanıyor ..
Şakaklarım ve kalbim yanıyor ....

Duruyor karşımda kadir ve dimdik
Asîl tabiat ..
Esrarı, güzellikleri, cazibelerile hayat
Gözlerimde gençleşiyor ..
Benim bir insana bağlanmış zavallı mariz,
Zavallı haris
Ruhumu deşiyor;
Ve AĞLIYORUM ..

. . . .

. . . .

. . . . . Fakat hiç bir şey değiştirmiyor olanı,
Ruhumun bütün buhranı yine,
Kalbinde ayni esaretin lezzetile,
Ufuktan başka bir gemi bekliyor ...

İsmet Bozdağ

ESTETİK TERBİYE HAKKINDA

II

"Ressam Kenan Özbel,, e

Filozof Nietzsche ferdî kültürü hassasiyet ve zekânın birbiriyle ahenkli bir hale gelmesi suretinde düşünür. Bu kültür «Çok telli bir kültür» dür. Ve ancak bu tellerin arasında göreceğimiz ahenktir ki ferdin hakikî mevcudiyetini meydana getirecektir. Doktorun, artistin, rahibin, hekimin ve alimin hususî faziletlerinin aynı ve tek bir fazilet halinde birleşmesi bir tedris idealidir.

Nietzsche'nin sosyolojik ve tekâmülcü pedagojisi tamamiyle estetik bir nefha ile canlanır. Ve bu pedagoji son derecede müsbet bir pedagojidir. O her fertten, kendi kendisinin artisti ve kendi şahsiyetinin yaratıcısı olmasını ister.

Çirkinlik, beşer tipinin tereddisini gösteren bir işarettir; güzellik, bir disiplin ve yükseliştir.

Estetik terbiyenin bu ilk telekkisine muhalif olan ve (tahlilî) bir telekki diyebileceğimiz ikinci bir görüş ve telekki vardır Bu telekkiye göre problem farklı bir cebhe arzetmektedir. Estetik faaliyete paralel bir zihnî ve ahlakî faaliyet sayılmakta ve her ikisinin gayesi de çocuğun estetik faaliyetini meydana getiren vasıtaları bulmaktır.

Mevzu bahs olan şey güzel ve iyinin münasebetini, güzellik ve insaniyet ideallerinin fonksiyonunun münasebetini tayin etmek değildir.

Aranan şey, sadece çocukta yaratıcı fakültelerin (melekelerin) doğmasını kolaylaştırmak ve çocuğu kendi artistik eserlerinden, tabiî güzelliklerden zevk duyacak ve onları anlayacak, sevecek bir hale yükseltmektir.

Bu görüş tarzının yeni estetiğin müsbet temayüllerine daha ziyade uygun olduğu görülmektedir. Problem, hususî pir problem oluyor ve kültürel şekli altında vaz edilmiyor; Bir metot bir teknik tatbikat, bir organizasyon meselesi ifade ediyor. Bununla beraber, ilk bakışta bir birinden uzaklaşır görülen bu iki noktayınazarın, yakından tetkik edildiği zaman, esasta mütebait olmadıkları anlaşılır. Filhakika Greklerde, (Schiller) ve (Herbart), (Ruskin) ve (Nietzsche) de mükemmel estetik terbiye plânları buluyoruz.

UYKU

Duygu dalga dalga
Duygu duman, halka halka
Uzaklaşmakta
Uyku.
Yatağım kuytu
Pervaneler
Söndürün mumu.
Susuzlara su
Bana uyku
Yatağım kuytu
Uyu.. uyu.. uyu..

FİKRET ELPE

Kelimenin dar manasiyle söylemek lâzım gelirse, bunlar muhitin teşkilâtlandırılması ve tedris metodları hakkında teknik tavsiyelerdir diyebiliriz.

Diğer taraftan estetik terbiye için toplanmış kongrelerin raporlarından da bu terbiyenin pek konpleks (Mudil) olan görünüşlerinin tetkik edilmiş olduğunu öğreniyoruz.

Estetik terbiye, hem muhitin bir fonksiyonu, hem çocuğun yaratıcı temayülleri ve hem de bir ifade vasıtası olarak, münakaşa edilmiştir.

* * *

Muasır estetik terbiye hareketi, Almanyada doğmuştur. Saha, Nietzsche'nin felsefesinde temerküz eden filozofik ve artistik ceryanlar ve Wagner ci ıslahat ile zaten çoktan hazırlanmış bulunuyordu. Bu ceryanlara — Biraz da endüstriyel bir nizama ait olmak üzere — bazı estetik ve pedagojik nazariyeler katıldı.

Alfred Licht Wank hareketin başına geçti ve Hamburg şehrini artistik pedagojinin bir merkezi haline getirdi. — Bitmedi —

Haydar Tolun

CİHAN BÖCEKÇİLİK VAZİYETİ

1940 yılı yaş koza mahsulü:

1940 yılı cihan koza mahsulü hakkında kat'i mütalea beyan edebilmek için enstitü tarafından toplanmış olan malumat şimdi kâfi derecede tamamlanmış bulunmaktadır. Tabiidir ki bu yıl kampanyasında Japonya mahsulünün kemiyeti tebarüz etmektedir. Çünkü bu memleket mahsulü, cihan rekoltesinin asgarî % 85 ini temsil etmektedir,

Japonyada, böcekçilik merkezi olan eyaletlerin ekserisinde ve bilhassa Nagano da geçen yılın mayıs ayı başlangıcında hüküm sürmüş olan donlar ile sene içinde ki kuraklıktan müteesir olan dutların yeni yıl yaprak mahsulü üzerindeki noksan sebebile, böcekçilik muhitinde inficar ettirilen tohumların da azaltılmasına sebeb olmuştur. Umumiyet itibarile amele fıkdanından da şikâyet edilmekte idi. Mevsim başlangıcında (İlk yaşlarda) iklim şartları iyi idi. Yukarıda zikredilen sebepler ile fiyat düşüklüğü korkusu da yaz sonbahar mevsimlerinde inficar ettirilen tohumların azaltılması keyfiyetinde müessir olmuştur. Velhasıl, bu yıl Japonyada inficar ettirilen böcek tohumu miktarı 1939 yılına nisbetle % 28; ve 1934 - 38 yıllarına nisbetle % 11,7 noksan olmuştur. Randıman geçen seneden dun olmakla beraber, his edilecek derecede vasatının fevkindedir. Filhakika, beher hektogram böcek tohumundan 1939 yılında 257 ve buna tekddüm eden 5 sene vasatisi 212 kilogram yaş koza mahsulü alındığı halde bu yıl beher hektogram böcek aohumundan 250 kilogram yaş koza mahsulü elde edilmiştir. Böylece, yaş koza mahsulünün 1939 yılına nisbetle % 5,2 noksan ve fakat vasatının % 4,2 fevkinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu raporlar belki tashihe muhtaç olacaktır. Çünkü; filhal, yaz sonbahar mahsulünü gösteren rakamlar eylül ayı sonunda elde edilen rakamlara nazaran yapılan bir tahminden ibarettir.

İtalyada: Böcekçilik kampanyası çok iyi netice vermiştir. Eğer ilkbaharda cari meteorojik tehavvülâtın dutlar üzerinde ki tahribatı ve bir kaç yerde ki hastalık tezahür etmese idi, mahsul miktarı daha fazla olabilirdi. Haziran sonunda kampanya sona ermiş telâkki edildi; Amassi Collettivi tarafından idharı mecburi olan ilkbahar mahsulünün miktarı, geçen yıl mahsulünün fevkindedir. Randımanlarda çok yüksekdir. Krallığın (Alxandrei, Mantoue, Verone, Milan, Udine V. S.) gibi eyaletlerinde sonbahar mahsullerinde rasyonel bir metod tesisi için tecrübeler yapılmaktadır. Yaz - Sonbahar koza mahsulü için enkubasyona konan böcek tohum miktarı 425 hektogram olarak tahmin edilmektedir. İtalya hükûmeti, 1940 yılı için, sarı kozanın beher kilosuna 15 liret ve beyaz kozaların beher kilosuna: 16.50 liret fiat garanti etmiştir. Geçen kampanyalarda bu fiat 10 liret idi.

Sovyet Rusya ile Çin hakkında malumat henüz tamamlanmamıştır. Sovyet Rusya ittihadının en mühim böcekçilik merkezi olan Uzbekistan da, bu yıl koza mahsulü şayanı memnuniyettir.

İpek böcekçiliğinin daha fazla yayılması için Rusyanın aldığı tedbirler nazarı itibara alınırsa, ve mevsimin çok müsait gittiği göz önünde tutulursa bu yıl mahsulünün 25 milyon kilograma yaklaşacağı kuvvetle muhtemeldir.

Gayri resmi istihbarata atfen, Japonyanın işgali altında bulunan (Merkezi Çin) de bu yıl mahsulü iyidir ve 10 milyon kilogramı geçeceği tahmin edilmektedir. İşgal altında bulunmayan kısımların mahsulü hakkındaki malumat pek mütehavvil olduğundan Çinde umumi koza mahsulü hakhında kat'i bir mütalea beyana imkân yoktur.

Corre hakkında malumat noksandır, Mamafi kampanyanın pek müsait gitmediği zan edilmektedir, Mahsulün 1939 yılına müsavi olmak üzere zayıf ve vesaitinin dununda olduğu tahmin edilmektedir.

Daha az ehemmiyetli olan böcekçilik memleketlerinin vaziyetleri şudur.

Bulgaristanda: dutlukların teksiri ve yaprak vaziyeti umumiyet itibarile iyidir. Fakat kampanya geç başlamış ve böcek (besleme) yetiştirme şarları normalin dununda cari olmuştur. Geçen yıldan fazla tohum açılmış olmasına rağmen mahsulün 1939 yılına nisbetle takriben % 10 noksan olacağı tahmin edilmektedir.

Fransada: kampanya neticesi malum değildir. 1640 yılı baharında Ziraat Vekâletinin kararı ile (1939 yılında 8.22 frank prim dahil olmak üzere) kozanın beher kilosu 25 frank üzerinden millî müdafaa ihtiyacı için mübayaa edilecekti. Böceğin ilk yaşlarına tesadüf eden zaman zarfında, bir kaç mevki donların ve bunların yaptığı ehemmiyetsiz tahribatın istisnası ile, mevsim müsaid gitmişti.

Macaristanda: alınan neticeler memnuniyet bahş değildir. Umumiyet iti-

Çaresizlik

Çaresizlik
İlk
Duyduğum acı
Kırılan bebeğimin karşısında.

Çaresizlik
Bütün ömrün kırbacı ...

Ve nihayet günler dolacak ..
Çaresizlik
Son duyduğum azap olacak
Ecelin parmakları nabzıma değdiği zaman ..

Samet Kür

barile, yaprak mahsulü zayıf olup kalitesi de iyi değildi. İnficar ettirilen böcek tohumu miktarının 1939 yılındakine müsavi olmasına mukabil, randman azlığı sebebile umumi mahsul miktarı 1939 dakinden % 9 daha az olmuştur.

Yunanistanda: Böcekçilik mevsimi umumiyet itibarile müsaid geçmiştir. Dutlukların durumu iyi ve yaprak mebzul olmuştur. Koza mahsulü gecen yıla nisbetle % 11 fazla olmuş ve umumi vesaitiye yakın bir mikdar arz etmiştir. İnficar ettirilen böcek tohumu miktarı da 1939 yılındakinden fazla idi.

Yuğoslavyada: Bozuk havaların dutlar üzerindeki tahribatı oldukça şiddetli olmuş ve beslemede epiyce güçlük çekilmiştir. Kampanya neticesi; Çok iyi olan geçen yılınkinden dun fakat vasatinin fevkindedir.

İspanyada: 1940 rekoltesinde mashus derecede bir tarakki müşahede edilmektedir. Filhakika inficar ettirilen tohum miktarı 1939 yılındakinden çok fazladır. Mahsul miktarı da geçen yılın iki mislini geçmek üzere fazladır.

Romanyada: Umumiyet itibarile, amele fıkdanı ve fena havalar böceçilik kampanyada bir gerilik tevellüd etmiştir. Bununla beraber umumi netice iyi olarak kabul edilebilir. Randmanlar umumî vasatiden yüksek olmakla beraber, çok güzel olan 1939 randmanına nisbetle % 40 noksandır.

Bu Gece

İstiraplar taşınca, susuyor göz yaşlarım,
Uğultulu içimin ateşiyle eriyor ...
Önüme uçurumlu vadiler gerilince
Nasıl tükenmez ömür ...

Baştan yaşamak için, tefekküre başlamak;
Koşa koşa yorulmak, düz yolda yavaşlamak ..
Erimek, üzüntüyle köpüklenen kazanda,
Hülyamın yarattığı ufka uçmak bir anda,
Birden kayboluvermek, yamacında emelin ...

Fakat gene bu arzu pek mânasız bu gece
Usanış gene sardı yüreğimi kan gibi
Boğazıma tıkılan yıldırımlı her hece
Yalnız beni yakıyor, eriyen volkan gibi ...

Muzaffer Alper

Daha az ehemmiyetli olan memleketler arasında, Türkiyede mevsimin umumiyet itibarile iyi geçtiği ve fakat beslemenin bir az geç başladığı bilinmektedir. Umumi neticeler şayanı memnuniyet olup 1939 mahsulü ile 1934-1938 vasatisinin fevkindedir.

İranda : Soğuklar ile yağmurlar, besleme işlerine biraz zarar vermiştir. Bununla beraber (yaprak mahsulü) gıda kâfi miktarda mevcud idi. İnficar ettirilen tohum miktarı 1939 yılındaki miktardan az noksan olmakla beraber randmanlar iyi ve koza mahsulu de keyfiyet itibarile 1939 dakinden yüksek olarak takdir edilmiştir.

Son seneler zarfında Berezilyada böcekçilik inkişafı nazarı dikkatı celp etmekte olup müttehit hükûmetlerin hepsinde de böcekçilik işlerinin tesisi uğrunda hükûmetin gayreti müşahede edilmektedir. Bilhassa şimali şarkı mıntakası bu işe elverişlidir. Bu son kampanyada randımanlar memnuniyet bahş bir durumda idiler.

Hulâsa olerak denilebilirki; 1940 kampanyası 1939 yılına kıyasen daha dün netice varmış olmakla beraber 1934-1933 yıllarının bir senelik vasatisi-fevkindedir. Çin ve Hindistan hariç olmak üzere 1940 yılı cihan koza mahsulü 422,6 milyon kilogramı bulmuştur ki, bu mikdar 1939 yılı mahsulü olan 432,2 milyon kilograma kıyasen % 2,2 noksan ve 336,8 milyon kilogram

Gölgesine Çevrilen Baş

Düşünce; bir ağaç dalında ömür,
Saatlerin sakladığı bilmece,
Hayata açtığın seneleri dür,
Gelmekte rüyanın emdiği gece.

Limandan son gemi ayrılmaktadır,
Yalnızlık; hayatça kalan arkadaş.
Uzağa bakmaktan göz yılmaktadır,
Artık gölgesine çevriliyor baş ...

Emin ÜLGENER

olan 1934-1938 vasatilerine nisbetle % 6,5 bir fazlalık ve 458,4 milyon kilogram olan 1929-1933 vasatisine nisbetle % 9,8 noksan olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hesablara nazaran (Çin ve Hindistanın istisnası ile) 1940 yılı cihan ipek mahsulünün 42 milyon kilogram kadar artabileceği tahmin edilmektedir. Methu cetvel, tedariki mümkün olan resmi kayıtlara göre tanzim edilmiştir. 1940 yılı mahsulünün hakkile takdirine gelince, içinde bulunduğumuz ahval ve şerait tesirile hemen hepsi noksan olup, ancak Enstitünün hususi istihbaratının yardımı ile umumi yekûnların temini mümkün olmuştur.

Burada zikrini faideli gördüğümüz diğer bir keyfiyetde 1939 yılında suni ipek istihsalâtının 1,020 milyon kiloya baliğ olmuş bulunmasıdır. Bu istihsal 1938 yılındakinden % 18 fazladır. 1930 yılında ise sun'i ipek istihsali 207 milyon kilogram idi.

1939 yılı cihan sun'i ipek istihsalâtında (Cihan sun'i ipek iştihsalatının % 25şinden bir az fazlası ile) Almanya birinci mevkii işgal etmekte ve bunu Japonya takip etmektedir. Japonyadan sonra gelen en ehemmiyetli memleketler sırasile Amerika Birleşik Cümhüriyetleri hükûmetile İtalya ve İngiltere gelir.

BULLETIN MENSUEL
DE
STATISTIQUE AGRICOLE
den

YAŞ KOZA İSTİHSALİ

MEMLEKETLER	KULUÇKAYA KONAN TOHUM 1940	1939	Vasatî 1934-38	Vasatî 1929-33	YAŞ KOZA İSTİHSALİ 1940	1939	Vasatî 1934-38	Vasatî 1929-33
	1,000 Hektogram				1,000 Kilogram			
AVRUPA								
Bulgaristan		12	9	9		2.379	1.609	1.684
İspanya		1	3	5		124	333	620
Fransa		2	4	8		536	710	1.458
Yunanistan		+ 17	18	17		+ 2.450	2.889	2.029
Macaristan		+ 3	3	4		+ 496	338	582
İtalya	a) 143	a) 138	115	212	a) 34 688	28.412	26.095	42.675
Yuğuslavya		4	5	9		702	532	886
Diğer memleketler		17	3	4		421	164	356
Avrupa Yekûnu		194	160	268	41 500	35.520	32 670	50.290
U. R. S. S.		+ 160	135	146		+ 23 000	19.714	15.721
AMERİKA								
Brezilya		+ 6	5	3		+ 600	530	369
ASYA								
Corée		99	104	96		20.644	23.512	18.356
İran		+ 34	1) 27	—		+ 2.000	1) 1.728	2) 1 684
Japonya a)	(555)	(587)	(674)	(789)	(164.505)	(167.779)	(165 244)	(191.831)
Japonya b)	(734)	(740)	(795)	(953)	3 (158 497)	(172 770)	(144 744)	(180.426)
Yekûn	1.289	1.327	1.459	1.742	323 002	340.549	309.988	372.257
Türkiye		+ 14	14	15		2.085	2.100	1 452
Diğer memleketler		56	66	80		6.772	6.572	8.251
Asya yekûnu		1.530	1.670	1.960	372.500	372.000	343.900	402.200
Afrika		0	0	0		31	37	44
Umumî yekûn		1.890	1.970	2.380	422.600	432.200	396.800	468.400

AHLÂK TERBİYESİNDE TEDAİLER

Yazan : M. Adalan

Ahlâk alanında psikolojik olaylardan iradenin büyük bir rol oynadığını inkâr etmek mümkün değildir. Ahlâklı olmak, hiç bir vakit ahlâk kaidelerini bilmek demek değildir; ancak ahlâklı hareket etmektir. Ahlâk ilmi başka, ahlâklı olmak, yine başkadır. Bildiğini yapmıyan, yaptığını değerli bir şekle koymıyan, muvazenesiz bir insandır. Nitekim halk dilinde bunun böylesine, « ele verir talkını, kendi yutar salkımı » deniliyor. Bir insanın bildiğini yapması, bildiğile kalmayıp icraya geçmesi demektir. İcraya geçmiyen bir karar, ne kadar yüksek bir değere sahip olursa olsun, yine ona ahlâk alanında bir yer veremeyiz ve o karar sahibini « ahlâklı adam » diye tavsif edemeyiz. Bir kararın icraya geçmesi ise, iradeyle olur. Bu bakımdan ahlâk alanında iradenin önemi çok büyüktür.

Fakat iradenin gerçekleşmesinde de diğer bir takım psikolojik âmillerin rolü olduğunu unutmamak gerektir.

Bir insan ki küçücük bir çocuğa yumruğunu kaldırdığı zaman, yaptığı hareketin fena olduğunu, çocuğun haysiyet ve şerefini kırdığını hatırlıyamaz, bir insan ki uğradığı müşkül durumdan kurtulmak için ilk ve son çareyi yumruğunda bulur, basit ve iptidaî bir insan gibi

hareket eder, bütün başarıların sırrını kuvvette arar, zulüm ve işkence yapar, bir insan ki kendi menfaatini korurken, bir başkasını zarara uğratır ve bunun farkına varmak istemez, bu insanın insanlığından şüphe etmek gerektir.

Bir insan ki cinayetini işlerken, yurdunun kanunlarını unutur, inzibat tanımaz, hapishaneyi gözönünde tutamaz, dar ağacını hesaba katmaz, bütün bunları istihfafla karşılar, bu insandan korkulur ve bu insanı bir canavar diye anarız.

Bir insan ki suçlu iken, suçunu bir başkasına atar, bir başkasını lekelemekte meharet gösterir, iftiracı ve yalancıdır, bu insanın insafsız ve merhametsiz olduğu muhakkaktır.

Bir insan ki kurduğu yuvayı temiz tutmaz, onu her bahaneyle kirletir, namus ve şerefini ayaklar altına alır, o insan kendi kendinin katili, kendi yuvasının kundakçısıdır.

Bir insan ki kendisine düşen vazifeyi yapmıyor, göz boyamak, adam aldatmak, şunu bunu dolandırmak, iş başına geçmek için, iş yapıyor gibi görünmek istiyor, bu insanın mayasında bir bozukluk olduğunu düşünmek, bu insanın bir parazit olduğuna hükmetmek gerektir.

Bu ve bunun gibi daha bir çok hareketler vardır ki, bunlar saymakla biter şeyler değildir. Bütün bu çeşit hareketlerimiz, ahlâk bakımından değersiz şeylerdir; fakat icraya geçmeleri bakımından da iradî sayılırlar.

Öyleyse irademiz, ne vakit aklâkî bir hareket meydana getirir? Bu soruya cevap vermek için diyebiliriz ki, ne vakit irademiz gerçekleşirken, psikolojik olaylarımız arasında doğru ve dürüst bir şekil alırsa, bir uygunluk belirirse.. Bu uygunluğu meydana getirdiği kadar bozan bir olay varsa, oda hiç şüphesiz tedailerimizdir. Şunu veya bunu tedai ettiğimize göre, hareketimizi şu veya bu şekilde yaparız..

Herkes bunu kendi nefsinde tecrübe edebilecek durumdadır. İnsan gerek geçmiş hayatının kısa bir blânçosunu yapmakla, gerek bundan böyle yapacağı hareketlerde, çok iyi farkına varabilir ki, yumruğunu kaldırdığı, cinayetini işlediği, yalan söylediği, iftirada bulunduğu, vazi-

Otadaki Bahardan

İçleri yakut dolu kadehler gibi güller,
Duruyorlar baharın zümrüt tepsilerinde;
Sırtlarına hazandan gömlek giymiş bülbüller,
Soluyorlar baharın zümrüt tepsilerinde ..

Gözyaşına kanarak gülümseyen baykuşlar,
Burada çiçeklerden al bir sofra kurmuşlar;
Nergislerden sakiler, elde kadeh durmuşlar.
Sunuyorlar baharın zümrüt tepsilerinde ..

NİZAMİ NEFESLİ

fesini yapmadığı anda kendisine engel olabilecek hiç bir şey tedai etmemiş. onun için tereddüt etmeden bu alçak duruma düşmüştür; İnsanlık şeref ve haysiyetini yıkmış, kendi şahsiyetini kendi elile boğmuştur. Gerekli olan fikirleri tedai edemediği içindir ki, kendisini ağır bir ittiham altında bulunduramamış, kendi nefsile savaşa girmek lüzumunu hissetmemiş, işin içinden muzaffer bir komutan gibi sıyrılıp çıkmamış ve rezil olmuştur.

Bu bakımdan tedailer, gerek fertlerin, gerek milletlerin hayatında, dolayısile, insanlık tarihinde çok geniş ve çok önemli bir yer kaplamaktadır. Bu sebepten ötürü ahlâk terbiyesinde tedailer, gözönünde tutulacak olaylardır.

Şunu iyi bilmeliyiz ki, ahlâkî hareketimizi meydana getiren, yüksek kalitedeki irademizdir. Fakat böyle bir iradenin temeli de, yine yüksek kalitedeki tedailerimizdir. Tedai makanizmamızı iyi işletelim. Bir insan ne nisbette iyi şeyler tedai eder, iyi şeyler hatırlarsa, o nisbette de hareketlerine iyi bir istikamet verir. Biz, bildiğimizi değil, tedai ettiklerimizi yapıyoruz. Tedailerimizdir ki, esas iytibarile bizim gündelik hayatımızın zihnî kumaşını dokuyor;zihnî faaliyetimizin mukadderatı, diyebilirim ki, tedailerimize tabidir. Yaptıklarımızın kıymeti, tedailerimizin kıymeti ile ölçülebilecek durumdadır.

M. Adalan

XIV ve XV inci asırlarda
SPOR

Bursa Erkek lisesi
Beden terbiyesi öğretmeni
Remzi Selen

Hareket her canlı mahlûkta olduğu gibi insanda da doğuşta başlar. Anadan yeni doğan çocuk evvelâ dudaklarını, gözlerini ve ellerini hareket ettirir. Demek oluyor ki hareket ve spor insanlarla beraber doğup onlarla birlikte tekâmül etmiştir. Tarihten evvelki karanlık devirlerde yaşıyan ilk insanlar gayet basit yaşayış ve düşünüşleri olmasına rağmen tabiatın zaruretleri karşısında farkında olmadan enerji membaı olarak sportif hareketlere müracaat etmişlerdir.

Meselâ : En basit ihtiyaçları olarak iki mühim nokta gözümüze çarpar :

1)— Karınlarını doyurma, 2— hayatlarını kurtarma meselesidir.

Karnını doyurmak için ya bir yabani meyva ağacına tırmanarak gıdasını temin edecek ve yahutta yabani bir hayvanın peşinden koşarak onu yakalayıp ve onunla mücadele ederek onu yenecek ve gıdasını o suretle temin edecektir. Diğer vaziyet de hemen bunun ay-

nidır. Yırtıcı hayvanlardan nefsini müdafaa için ateşli ve öldürücü silâhlar olmadığına göre düşmanından kurtulmak için ya bir ağaca tırmanacak veya kaçıp kurtulma ve yahutta mücadele ederek onu yenmek suretile kurtulacaktır. İşte tırmanmak, koşmak veya mücadele etmek bunların hepsi birer sportif hareketdir. Türk Milleti ta kabile devirlerinden bu güne kadar atını şarktan garba oynatarak cengâverlikle cihana ün salmış ve hiç bir devirde spora karşı yabancı kalmamıştır. Türk tarihini aydınlatan Türk Tarih Kurumu eski Türk sporlarını da inceleyerek bir çok tarihi vesikalarla Türk sporunun karakterini kat'iyetle tesbit ederek Türklerin spor telâkkilerini medeniyette ileri giden diğer büyük milletlerin düşünüş ve görüşleri arasında sıkı bir benzerlik ve yakınlık olduğunu meydana çıkarmıştır.

Meselâ : Düne kadar icadı tarihi ve kimin tarafından kurulduğu belli olmıyan Futbol Türklerin eskiden beri bildikleri ve oynadıkları bir spordur.

Suudinin 1585 tarihinde Gülistan namlı eserinde ve Divanı Lûgati Türki de bu kayıtlara tesadüf edilmiştir. Türkler bu oyunu beyzî şekilde içi dolu kuzu derisinden yapılmış bir topla el dokunmadan tepilerek çizgiden çıkarma usûli ile oynadıkları bu oyunun adına (Tebük) demişlerdir. Bu oyun Timur devrinde biraz daha islâh edilerek içi hava ile doldurulmuş kuzu derisinden mamul olup ayni tarzda oynandığı Ayasofyadaki tarihî bir eserden anlaşılmıştır. Türk sporları arasında en mühimlerinden birisi de Okçuluk sporudur.

Okçuluk sporunun menşei hazreti Âdeme Cebraille gönderilen bir yayla iki ok dur. Bunlar hazreti Âdemin ekilmiş olan tarlasına musallat olan kuşları uçurtmak için kullanılmıştır. Bu şekilde tarihî bir efsane ile başlıyarak okçuluk sporu Türk kabileleri arasında pek fazla rağbet görmüş ve fakat asıl lâyik olduğu ehemmiyeti Fatihin İstanbulu zaptetmesile bulmuştur. O tarihten itibaren esaslı bir şekilde organize edilerek ok meydanları Okçuluk tekkesi namı altında kulüpler, kurulmuş Okçuluk talimatnamesi zamanın en salâhiyetli hükümdarı tarafından tastik edilmiştir. Müsabakaları seyretmek için gelen devlet adamlarına mahsus Mimar Sinan tarafından güzel bir stadyom vücuda getirilmiş ve bir çok ok meydanları tesis edilmiştir. Bugün İstanbuldaki Ok meydanının Fatihin İstanbulu zaptından sonra Çadırını kurduğu

yere onun ismini ebedileştirmek için Ok meydanı nam verildiği tarihi vesikalardan anlaşılmaktadır. İmparatorluk devrinde Türkiyenin birçok yerlerinde sayısı 34 ü bulan Ok meydanları vardı. Bunların arasında başta gelenlerden biri de senelerce Osmanlı imparatorluğuna payıtahtlık yapmış ve bütün tabii güzelliği ile şöhret almış olan Bursa vilâyetidir. Memleketin doğu kuzeyinde ve hemen çeyrek saat kadar uzağında bulunan ve hepimizin ismini bildiğimiz (Atıcılar meydanı) Bursa tarihinde yazıldığına göre o civarlarda üzerinde kemankeşlerin kullandığı bazı ibarelerin yazılı oldugu menzil taşları bulunarak Bursa Müzesinde saklanmaktadır.

14 üncü asrın sonları ve 15 inci asrın başlangıcında bu meydanda bir çok Bursalı gençlerin Ok sporu yaptıkları ve bunların arasında isimleri destan şeklinde halk arasına kadar yayılmış olan zamanın meşhur pehlivanlarından Bursalı Şüccağ ve Bursanın namlı kemankeşi sayılan pehlivan Hayrettin ve Yusuf gibi tanınmış simalara Bursa tarihinde tesadüf edilebilir. Bursalı Şüccağ rakiplerinden birisi de Tozkoparan İskenderdir. Bursalı Okçular; İstanbulda Menzil atışı tamamlandıktan sonra Bursaya geldiler Atıcılar meydanının hemen 10 dakika yakınında bulunan ve bugün Hacıvat hanı tabir edilen [*] Katırcı Karagözün evine misafir oldular. (Bu evin; Atıcılar ok meydanının Okçuluk tekkesi olarak kullanılması ihtimali çok kuvvetlidir.) Burada İstanbuldan gelen bu müsabıklara Atıcılar ok meydanında da bir müsabaka yapmaları teklif edildi.

— Biz buraya Ok atmağa geldik. Dediler.

Ertesi günü Atıcılar meydanına bütün halk toplandı Bursalı şüccağ ile Tozkoparan İskender hemen Ok ve yaylarını alarak meydana atıldılar. Bu atış tam sekiz gün devam etti. Son günü meydanda 400 kişiden fazla seyirci toplanmıştı. O gün Bursalı şüccağ acayip bir haleti ruhiye arız oldu. Vücudu titremeğe başladı az kaldı yayı elden düşecekti. Gayret diyerek kendini topladı ve yetmiş adım farkla

---

[*] 14 üncü asrın sonunda ve 15 inci asrın başlangıcında Bursada yaşayıp bilâhara padişahlar tarafından öldürüldükleri rivayet edilen Hacıvatın arkadaşı Karagözün olması ihtimali kuvvetlidir. Zira Hacıvat ve Karagözün bu devirlerde Bursada yaşadıkları mezarlarının Bursada oldugu rivayet edilmektedir.

ÇİFTCİ

Güneş bir kızıl kor gibi tepede
Bir külhan gibi yanıyor toprak.
Rüzgâr soluyor bir alev gibi ...

Göksünün kara kılları ıslak
Altından sızarak ter daneleri,
İki öküzün sürüklediği sabanla .
Bağrını deşiyor kara toprağın ...

Koca meşeliğin gölgeliğinde
Kuru ekmekle öğle yemeği,
Kana kana dikdiği kırık destisinde
Halâ pınarın var serinliği.

Serdar oğlu

menzili bozdu. Sonra Tozkoparan İskender, Şüccağın menzilini aştı. Sırasile Katırcı Karagöz, Çelebi Hamza, Takyeci zade İhsan, birer menzil taşı diktiler. Bursada Şirmet tarafından bünyet edilmiş diğer menziller vardır ki buna sırasile SöküCü zade, Aktar Ahmet çelebi ile Şüccağ taş dikmişlerdir. Tozkoparan İskender Bursalı Şüccağın bu menziline muaraza etmemiş ve Ok atmamıştır. Böylece Bursalı Şüccağ meydandan galip olarak çıkmıştır.

Atıcılar meydanının Ok sporundan başka daha diğer eski Türk sporlarına da sahne olduğu muhakkaktır.

Remzi Selen

Bursaya gelen Valiler :

Hüsnü Hüseyin Paşa

II

İlk zamanlarında pepe Mehmet Paşanın dairesine girip kâtibi, sonra zaptiye meclisi kâtibi, paşasının Yanya ve Tırhala Valiliğinde Tırhala kaymakamı paşasının inhasile Mirimiran olmuş, paşasının avdetinde Rumeli payesile Tırhalaya mütesarrıf yapılmıştır. 1375 de vezirlikle Yanya, Rebiülahirinde Girid, 1276 da Selânik, 1279 da ikinci defa Yanya Valisi iken müfettiş Subhi paşanın şikâyeti üzerine azledilmiş, bir sene açıkta kalıp 1281 de Cezairi Bahrisefid (Akdeniz Adaları) Valisi, 1284 de Bursa Valisi, 1285 de zaptiye müşiri, 1288 de azille muhakeme altına alınıp vezirlik rütbesi refedilmiş ve mabeyin Başkâtibi Emin beyle baraber Kıbrıs adasına sürülmüştür. 1289 da affolunup 1290da vezirlik rütbesi geri verilmiş, o sene Konya ve Cemaziyeahirinde ikinci defa Bursa Valisi olmuş, Şevvalinde azledilmiş, 1293 de üçüncü defa Yanyaya Vali tayin olmuş, 1294 Cemaziyelahirin Onuncu günü ölmüştür.

Şişman, orta boylu, güleryüzlü, cömert, ilim ve şiir ve kitabete meraklı, idare işlerinde şiddetli, hiddetli ve dervişlere muhabbetli, masrfi ziyade idi.

NECİP AKSOP

NOT: Bursa bir sancak merkezi iken 1283 de Vilâyet olmuş, Valiliğe ilk defa bu paşa tayin edilmiştir. Bursada bir eser bırakmamıştır. Gelecek sayıda ikinci Vali Süreyya paşa yazılacaktır.

N. A.

Zekâ Tetkik ve araştırma usullerinden testler

Yazan : Mithat Özgüç

Bu yazımın mevzuunun zekâ tetkiklerinde kullanılan ölçü, yanı zekâ mikyası teşkil etmektedir. Onun için evvelâ test dediğimiz bu mikyasın ne olduğunu, ne zaman, hangi ihtiyaçlar karşısında ve ne gibi şartlar altında meydana geldiğini izah edeceğim.

Bu maksatla modern pisikolojide esaslı bir metot olarak her an, her yerde kullanılan ve bir çok istifadeleri mucib olan bu ölçü sisteminin tarihine de temas edeceğim.

Çocuğun bedenî neşvüneması [gelişmesi], boyu ölçülerek, ağırlığı tartılarak tesbit edilir. Aceba ruhî inkişafını da ölçmek mümkünmüdür?

Bedende husule gelen değişiklikleri ölçmek ve tesbit etmek kolaydır. Fakat ruhi inkişaf merhalelerinin tespiti böyle değildir.

Bunun içindirki bir takım vasıtalara baş vurmak mecburiyeti testlerin doğmasına sebeb olmuştur.

Testler: Testler fertlerdeki psikolojik kabiliyetleri [zihnî, harekî, iradî ilâh .. gibi] ölçmek için kullanılan tecrübe vasıtalarıdır.

Testlerin menşei pratık meseleler olmuştur. Bunların tatbikinde mümkün olduğu kadar objektif hareket ve alınan neticeleri rakkamla ifade etmek lâzımdır. Eğer bir kelime ile söylemek icabederse, diyebilirizki testler bir

nevi ayarlanmış ölçü aletleridir.

Testleri evvelâ mahiyet ve tatbik şekli itibarile iki kısma ayırabiliriz:

I — Mahiyet itibariyle testler.

A) Umumî zekâ testleri [mektepte kazanılan bilgileri ölçer.]

B) Bilgi testleri
C) Hususi kabiliyet teitleri
D) Meslekî istifa testleri.
E) Seciye ve ahlâk testleri.

II — Tatbik şekilleri itibarile.

A) Ferdî test.
B) Zümre testi.

Yukarıda testlerin muhtelif nevilerini bir şama halinde gös'erdik. Bunlardan mevzuumuzu ilgilendiren zekâ testleridir. Zekâ testleri evvelâ psikologlar tarafından kurulmuş değildir. Bu işe ilk başlıyanlar **psichiatrie** lerdir.

Psichiatrie ler akıl hastahanelerinde, hastalarının zekâ derecelerini anlamak için muhtelif vasıtalar kullanmışlardır. Bu kullanmış oldukları usullerin inkişafı ile zekâ testleri meydana çıkmıştır. Onlar tertip ettikleri bir takım sorularla, hastalarının kendilerine söylenen kelimeleri anlayıp anlamadıklarını zihnî hesap kabiliyetlerinin mevcut olup olmadığını, tarih, coğrafya ve tabii ilimler hakkındaki bilgilerinin ne derece olduğunu öğrenmeğe çalışmışlardır.

Bu meyanda «Segwin» nin araştırmalarını zikredebiliriz. Segwin kabinesine gelen çocuklardan aklen zayıf olanlarını seçmiş, bunlarda akıl zayıflığile birlikte zekâ zayıflığınıda görmüş ve bu zafı tedavi için usuller aramıştır.

Zekâ derecelerini ve zayıflığını tespit için ilk esaslı metot **Binet-Simon** metodudur. Fakat bununla beraber ayni zamanda, ayni mevzu ile uğraşan ve bu mevzua ait neşriyatta bulunan « Sante diSantis » sinde ismini kaydetmek icap eder.

Çünkü Sante di Santisin metodu Binet - Simon metotlarının bir başlangıcı bir kılavuzudur. Bu metotlar sayesinde ayni yaştaki çocukların birbirlerine nazaran zekâ dereceleri mukayese edilerek, zekâ itibarile geri kalanların ne nisbette geri kaldıkları ve kaç zekâ yaşına malik bulundukları ölçülür. işte bu usulledirki çocukların yaş ve çağ tasnifi meselesi ortaya çıkmıştır. Bu tasnifin «Binet» yemi, yoksa Sante di Santisemi ait olduğu kestirilemiyor. Çünkü her ikiside ayni meseleyi, ayni mecmuada birer sene fasıla ile neşretmişlerdir. Fakat Sante di Santis Almanca mecmualarda 1905 yılında ayni tasnifi neşetmiştir.

Zekâ tetkik ve araştırmalarında en çok kullanılan Binet - Simon medodu

ve onun tadil edilmiş şekilleridir. Bu metot hemen her dile çevrilmiş ve her memleket çocuklarına tatbik edilmiştir. [Dilimize İbrahim Alâettin **gövsa** tarafından «çocuklarda zekânın mikyası» diye çevrilmiştir.]

İşte menşei pratik meseleler olan testler muhtelif devirlerde, münferit bir surette kullanıldıktan sonra Binet ve Simonun elinde psikolojik araştırmalar için bir alet haline gelmiştir. Muhtelif yaştaki çocuk zekâlarının tabiî seviyelerini ölçmek için büyük bir müvaffakiyet ve sadelikle tertip edilen bu testlerin uyandırdığı alâka gitgide genişliyerek, bütün kabiliyetleri araştırmaya yarayacak testlerin denenmesine yol açmıştır.

Binet - Simon testleri 1905 yılında neşredilmiş, 1908 ve 1911 yıllarında tâdillere uğramıştır. Bunların meydana getirilmesine, mektebe yeni gelen çocukların muhtelif sınıflardaki dersleri takip etmeğe muktedir olamamaları sebep olmuştur. Bunun için muhtelif muhitlerdeki çocukların zekâ ve düşünce seviyelerini ampirik bir surette meydana çıkaracak soruları, yahut küçük meseleleri tasavvur edip tespitetmek ve bu suretle kolayca kullanılabilecek ve zekâyı toptan ölçebilecek bir aleti elde etmek lâzım gelmiştir. Binet - Simon testleri evvlâ her ferde ayrı ayrı tatbik edilmekle başlamıştırki, buna ferdî test diyorduk. Zümre testlerinin ortaya çıkmasına büyük kitleler üzerinde, işi çabuk bitirmek testlerin kendilerini tetkik etmek, kıymet ve neticelerini çabuk tahkik etmek sebep olmuştur. Misali [umumi harpte Amerika ordusunun teşkiline kullanılan testlerdir.]

Üzerinde ısrarla durulacak bir nokta şudurki: testlerin tanınması, onların ehemmiyeti ve nasıl kullanılacağı hakkında hiç bir fikir vermez. Her testin gayesi doğru şekilde tatbiki ve muhtelif cevapların psikoloji bakımından tefsiri bilindikten sonra testler faydalı olabilecek bir surette kullanılabilirler.

Bu gün iki zekâ tipi olduğunu biliyoruz.
I Müşahhas zekâ tipi [İntervertie]
II Mücerret zekâ tipi [Extravertie]

Binet bu nokta üzerinde düşünmeden müşahhas ve mücerret olan testleri hemen hemen ayni sayıda vermiş ve böylelikle tiplerden birini iltizam etmemiştir.

Her hangi bir çocuğu zeki, orta derecede zeki, ahmak, zayıf akıllı V. S. gibi vasıflandırmak dakik olarak bir mana ifade etmez. Fakat sekiz yaş zihniyeti, dört yaş zihniyeti V. S. denildiği zaman kastedilen mana psikoloji ıstılahlarına müracaat edilmeksizin anlaşılabilir. Tecrübî olarak muhtelif yaşlardaki çocukların hangi zihnî vazifeleri başarmaya muktedir oldukları tahkik edilir. Yaş sınıf metodu Binet nin 1905 te neşrettiği mikyasta mevzuubahs olmamıştır. 1908 de neşredilen mikyas 1911 de neşredilen mikyasa nisbetle az dahi olsa gene yaş sınıf esasına istinat eder. Mühim olan nokta-

da budur. «Binet»nin ölçmek istediği umumi zekâdır. Yani Binet kendinden evvelkilerin yaptığı gibi hafıza, dikkat, his temyizi V. S. gibi ayrı fakülteler veya fonksionlarla uğraşmayıp, zekânın umumi seviyesini araştırmıştır. Zekâ bütünlüğü ile araştırılabilir. Meselâ hafıza dikkatten ayrılarak testedilemediği gibi, his temyizide tedai vetirelerinden ayrı incelenemez.

«Binet»nin psikolojisi dinamiktir. «Binet»ye göre zihni intibakın ihtiva ettiği düşünce vetirelerinin mecmuu zekâdır. Ona göre psikoloji bir davranış ilmidir.

Binet nin umumi zekâ telekkisi:

Ona göre düşüncenin üç hususiyeti vardır.

I — Muayyen bir ciheti elde etme temayülü, Yani düşünceyi bir istikamete tevcih etmek ve onu o istikamet üzerinden, arzu ettiği gaye üstünde tespit etmektir.

II — İstenilen bir gayeye erişmek maksadile intibaklar yapabilmesi, yani düşücemizi yeni hadiselere uydurabilmek istidadıdır.

III — Nefis tenkidi yapabilmek, yani insanın düşünme istidatlarını kendisinin tenkit etmesi ve incelemesidir.

Bu üç esası nazarı itibara alan zihni vetireler Binet nin bütün testlerinde yer alırlar. Meselâ ağırlıkların nizama konması testi gibi.

Zekâ, tek bir formüle istinat ederek meydana gelmiş değildir. Bu mikyas umumî zekâyı ölçmekte kullanılır. Yoksa hysteri, cinnet V. S. gibi zihnî teşevvüşlerin tahlilini mümkün kılacak bir vasıta değildir. Binet nin 1911 yılında neşrettiği metot üç yaşındaki çocuklardan başla, arada bazı atlamalar yaparak onbeş yaşındaki çocuklara da vazifeler tahsis eder. Bununla zekâ inkişafının on beş yaşında nihayet bulduğu gösterilmek isteniyor. Fakat Amerikan psikologlarından Terman 16-17-18 yaşındakilere ve erginlere ait vazifelerde tahsis etmiştir. Bununla beraber zekâ inkişafı ne on beş yaşta, nede on sekiz yaşta Kemale ermiş değildir.

Binet - Simon metodundaki vazifeler üç yaşından, on beş yaşına kadar olan çocuklar içindi. Her yaş için beşer soru vardır. Yalnız dört yaşa ait sorular dört tanedir. Bütün soruların mecmuu kırk kokuzdur, Bunları ayrı ayrı anlatmayı fazla bulduğumdan sadece adetlerini zikrediyorum. Bu sorular muhtelif kabiliyetleri tetkik edecek mahiyettedir. Meselâ bir kısımı terkip kabiliyetini, bir kısmı dikkatın teksifini, bir kısmı bilâvasıta hıfzı ve ilâh ... Ölçerler. Bu 49 sorudan 15 şi eskiden kazanılmış bilgilere aittir. Mesalâ üç yaşındaki çocuklara mahsus soru'arın birincisini teşkil eden [burnunu, gözünü, ağzını göster.]suali bu nevidendir. Bu grup'an sonra bilâvasıta hıfz grubuna ait 9 soru gelir. Üç yaşındakilere verilen iki adet tekrarı vazifesi

gibi. Bundan sonra kelâmi testler grubu gelir. Dört yaşındakilere ait olan [anahtar, ve metelik isimlerini sormak] vazifesi gibi. Bunlarda 9 tanedir. Yedi tanesi de müşahede ve tekrar testi grubunu teşkil eder. Üç yaşındakilere mahsus olan [bir resimdeki eşyayi tâdât ettirmek] vazifesi bu cinsten dir. geri kalan dokuz vazifeden dördü dikkat keyfiyetine, dördü terkip kudretine ve biride bediî mukayese testine aittir. Dört yaşındakilere mahsus [iki hattı mukayese etmek] dikkat keyfiyetine, beş yaşındakilere mahsus [mukavvadan iki müsellesle bir murabba elde etmek] terkip kudretine ve altı yaşındakilere mahsus olan [çehreleri güzellik bakımından mukayese etmek] bediî mukayese testleri grubunu teşkil ederler.

Gelecek yazımda Binet - Simon testlerinin bu günkü sosyal bünyeye en uygun olan muaddel şekillerini anlatacağım.

Mithat Özgüç

DAVET

Kuş südü ile emzirilip ceylân göğsünde büyümüş, ay ışıklarile yıkanıp, gül yapraklarile kurulanmış, cennet şarkılarile uyutulup, puselerle uyandırılmış penbe mercan dudaklı, yasemen tenli, siyah güneş bakışlı ateşin mahluk!..

Seni seviyorum!..

Dudaklarımda, dalgaların ezelî ihtirası, gözlerimde büyük güneşlerin azametli vecdi, kollarımda, ayın denizleri göğsüne bastırmak istiyen hudutsuz cazibesi var.

Seni seviyorum!...

Yanar dağların, büyük zelzelelerin, Okyanus fırtınalarının esrarlı, karanlık ve yenilmez aşkile seni seviyorum. Seni gördüğüm günden beri: vadiler şiirini, zirveler, azametini, kemanlar vecdini kaybetti.. Büyük nehirlerin denizlere kavuşmak ihtirası, tek bir arzu halinde damarlarımı buruyor.

Gel !. seni bekliyorum..

Ruhumda " D'yonizas „ ın vecdi, " Faust „ un Persefon'a yalvaran çılgın ihtirası var. Gel .. Seni getirecek ilk dalgaya kanımı, ilk rüzgâra ruhumu, ilk müjdeciye gövdemi kurban edeyim.

Gel ! Tarihin meşhur Kleopatrası gibi kürekleri altın yaldızlanmış sedef kakmalı necef işlemeli geminle sahillerime yaklaş.. Seni sezarın şöhreti, Antuvanın genç ve yenilmemiş iradesile karşılamıyacağım.

Semiramis !...

Sana ikram edecek asma bahçelerim de yok.

Fakat bilmiş ol ki, bir kalbim var. Güneşin arza ve vefası kadar sadık, balıkların suya sevgisi kadar dost bir kalbim.. Onu sana asla utanmadan uzatacağım...

Gönlüm, kâinat kadar geniş bir feza içinde, kâinat kadar muhteşem ve erimiş plâtin kadar parlak aydınlıklarla şehrâyin yapacak.. Fanî bedenimi dizlerinin üstüne ve ruhumu su gibi şeffaf, aydınlık avuçlarına bırakacağım.. Sana :

— Söyle diyeceğim. Söyle kalbimin Miracı... Benim olacakmısın ?..

İSMET BOZDAĞ

İZNİK - BURSA
Jeolojik ve Coğrafik Tetkik

Yazan : Memduh Utku

ÖN SÖZ

Tetkik mevzuu olarak seçtiğim İznik gölü ve çevresi üzerinde yazılmış mufassal bir eser yoktur. Esasen bu saha bir geçit mahalli de olmadığından şüphesiz memleketimize gelen müdekkikler tarafından ihmal edilmiştir. Bununla beraber mıntakayı umumî surette alâkadar edecek eserler yok değildir. Ezcümle Tchihatcheff, Philippson, W. Penck buraları yakından olmamakla beraber hiç olmazsa bazı kısımlarından geçmişler ve gördüklerini kaydetmişlerdir. Bunlardan Philippson garbî Anadolu'yu baştan başa dolaşmış, faylar sistemini ortaya atmış ve bu fikri İznik, Bursa, İnegöl ve Yenişehir ovalarına'da tatbik etmek istemiştir. Diğer taraftan W. Penck gerek İznik gölü havzasını ve gerekse Bursa ve imtidadı ovalarını faylı senklinallerle izah etmeye çalışmıştır.

Nihayet bir müddet evvel Üniversite'de Profössörlük yapan E. Chaput'nin kendinden evvelkilerin görüşlerine ve kendi çalışmalarına

istinaden çıkarmış olduğu (Türkiyede Jeolojik ve Jeomorfojenik etütler) adlı eserinde İznik gölünün garp sahilindeki ovadan ve bunu ihata eden arazinin bünyesinden bahsetmektedir.

Tetkik mevzuum içerisine giren Garsak vadisi ve etrafındaki arazi mühim bir yol üzerinde bulunduğu halde ne bir coğrafiyacı ve ne de bir jeolok saha üzerinde esaslı olarak durmamıştır. Bu suretle mıntakanın jeolojisi ve morfolojisi üzerinde yazılmış kat'i ve müsbet bir eser olmadığı için sahadaki tetkiklerim sırf şahsî olmuştur. Ancak bazı umumî fikirlerden istifade etmekten kendimi alamadım.

Bu mıntakayı seçmeme sebep coğrafi ve jeolojik ehemmiyetinden ileri gelmiştir. İznik gölü havzası bugün Garsak vadisi tarafından Marmara ile halî iştiraktedir. Acaba bu iştirak havzanın ilk teşekkülü esnasında'da mevcut mu idi? yoksa bilâhare bazı tektonik sebeplerle mi teşekkül etmiştir? Keza İznik gölü havzasının teşekkülü Bursa ve imtidadı ovalarının teşekkülüne rabt edilebilir mi? eğer raptediliyorsa bu müşabehet noktaları nerelerdedir?

İşte ben bütün bu suallerin cevaplarını verebilmem için tetkik saham haricinde geniş bir mıntaka'da bazı mühim irtibatların esasını bulmaya çalıştım.

Bir mıntakanın gerek jeolojisini ve gerekse morfolojisini yaparken şüphesiz en lüzumlu vasıta haritadır; maalesef ben ancak Philippson'ın 1:300,000 mikyaslı güzergâh haritasiyle son zamanlarda elime geçen 1:200,000 mikyaslı tesviye münhanili haritalardan başka bir vasıtaya malik olamadım. Bu yüzden tabii hadiselerin inkişafını ve seyrini şematik bir şekilde gösterebildim. Mevzuumun birinci plânında gelen bünyenin izahı için saha üzerinde bizzat yaptığım maktaları takribi olarak ve kendime göre kâğıt üzerine geçirdim. Çalışmalarıma evvelâ Gemlik'ten başladım ve ilk iş olarak Garsak vadisinin taraçalarını araştırdım, bu arada Gemlik'ten İslâm sölöze kadar olan mıntakanın petrografik evsafını tayin ettim. Bundan sonra İslâm sölöz'den Yenişehir're kadar olan yolu takip ederek Yenişehir'den araba ile İznik'e ve oradan gölün şimal sahibini takiple Orhangaziye ve oradan'da Gemlik'e döndüm; bu suretle İznik gölünün etrafında dolaşmış oldum.

Ayrıca bu küçük travayımla genel olarak yapılacak bir jeologya haritasına sahra itibariyle meçhul kalmış İznik gölünün cenubu şarkisinin ve gölün şimal sahillerinin petrografisini tesbit ederek muhtasar bir

Jeolojik harita vücude getirmeğe çalıştım.

Çalışmalarım esnasında bilhassa saha üzerindeki maktalarımı tashih etmek hususunda bana yardımı dokunan kıymetli rehberim Doçent A. Hulûsi Ardel'e teşekkür etmeyi bir vazife bilirim.

Mıntakanın mevki ve hududu

Tetkik saham Kocaeli yarımadasının cenubu şarkisinde ve Gemlik körfezinin şarkında bulunan İznik gölü ve civarıdır. Mıntaka garbde Gemlik'den şark,da İznik şehrine kadar takriben 50 kilometrelik bir tule ve 20 kilometre kadar'da genişliğe malik olub 1000 kilometre murabbalık bir saha işgal eder. Garbde Gemliğin cenubunda bulunan Katırlı dağları ve şimalde Samanlı silselesi sahayı tahdit eder. Şarkda İznik şehrinin biraz cenubundan başlayan ve zeytinlik deresi namı verilen akarsu'yun menba noktalarına kadar olan kısım mıntakayi şarkan kapatır.

Cenub hududunu Bursa ovasının şimalini çeviren Katırlı dağlarının şarka doğru temadisinden husule gelmiş olan Gemiç, Sarımeşe, Kızıl yayla gibi oldukça yüksek kütleler çevirir. Kızıl yayla şarkda Zeytünlük ve şaraphane deresiyle mustaras bir vaziyette kesilmiştir. Mıntakanın cenub hududunu çerçiveleyen bu kütlelerin ben şimale yani göle bakan mailelerini kabul ettim.

Mıntakanın şimal hududuna gelince: Garbda Karsak vadisinin şimalinde Samanlı dağları şarka doğru temadi ederek İznik gölünün şimal sahillerini ihata ederler. Bu temadi İznik'de cenubi şarkiye doğru kıvrılarak esas istikametleri SW - NE olan Sıraca dağı ve Elmalı dağı vucuda getirirler; Sıraca dağın cenubi garbisinde Çırçır çeşmesinin bulunduğu maileler de tetkik mevzuû içersine ithal edilmiştir. Böylece hudutlarını tesbite çalıştığım sahanın içerisine en esaslı bir coğrafiya meselesi olarak **İznik gölü** ve **Garsak vadisi** girer.

Bünyenin ana hatları

Yukarıda hudutlarını çizdiğim sahanın Jeolojik bünyesini yaparken bir çok güçlüklerle karşılaştığımı ve bu sebebden yazacaklarımın détail'lı olmaktan ziyade sathi görüşlerden ibaret kalacağını söylemek isterim.

Evvelâ Garsak deresinin açmış olduğu (Gorge de Rocordement) (ilti-

sak boğazı) üzerinde müşahedelerimi söyleyeyim: bu geniş tabiî yarmanın gerek sağ gerek sol sahilinde şiddetle disloke olmuş sert mermerleşmiş kalkerleri gördüm bu kalkerler metamorfik oluşlarına göre oldukça eski bir jeolojik yaşta teşekkül etmiş olmaları muhtemeldir. Diğer taraftan ayni mermerlerle beraber Gemliğin ceunbunda Bursa yalunun soğında kırmızı kalkerleri tesbit ettim. Mezkûr kırmızı kalkerleri ötedenberi Jura'ya atfetmek fikri olduğuna göre bunlarla beraber bulunan mermerleşmiş kalkerlerin paleozoik olmaları lâzım gelmektedir. Garsek vadisinin her iki tarafında ayni arazi müşahede edildiğine göre bu arazinin Hersinyen iltivalariyle mültevi bir hale geldiği neticesi istihraç olunur.

Diğer taraftan şimdi işaret ettiğim bu arazinin üzerinde içersinde Nümillit'leri muhtevi kalker'ler ve filiş Greleri bulunmaktadır. Bunların irtifaları 500-600 metredir, nümilitli arazi ile altındaki arazi arasında bariz bir diskordan görülmektedir. Şu halde nümilit devrinden evvel buralarda bir Reğression hadisesi vuku'a gelmiş ve mıntaka bir kıt'a vasfı arzetmiştir.

Alttaki arazi eski devirlerde iltiva ederek plastique kabiliyetini kaybetmiş olmasından dolayi ikinci zamanda vuku'a gelen umumi yükselme ve alçalma hareketlerinden müteessir olarak yer yer kırılmalara maruz kalmıştır. Umur bey köyü civarında ikinci zaman arazisiyle nümilit kalkerleri altında geniş bir satıh halinde yayılan milonitik (Breş tektonik) sahraları müşahede ettim. Bu da bize mıntakanın nümilit devrinden evvel kara halinde bulunduğunu ve bazı noktalarında şiddetli şakûli hareketler vuku'a geldiğini gösterir. Bir müddet akar suların şiddetli itikâl tesirlerine maruz kalan mıntaka yavaş yavaş nümmülit denizinin istilâsına maruz kalmıştır. Gemlikden cenuba doğru gidilecek olursa Selçuk gazinin bir az şimalinde nümilitik gre ve kalkerlerinin eski devir arazisiyle temas ettiği görülür. Gerek Mezozoik ve gerekse paleozoik devirleri üzerindeki nümülitik arazisi hey'eti umumiyesiyle daha az iltivalı olub cenubi garbiye doğru mâil bir vaziyette bulunmaktadır. Mihayet en son (Neojen) vuku'a gelen umumi yükselme ve alçalma hareketlerinin bir neticesi olarak mıntakada her üç devir arazisi de tekrardan kırılmalara sahne olmuş ve yer yer andezit lav ve tüfleri satha kadar çıkmıştır. Gemliğin içinde güzel bir andezit filonı ve yanı başında'da bir sıcak su menbâı bulunmaktadır.

Bu suretle yer yer paleozoik'in ve kısmen'de Mezozoik'in üzerinde

bulunan nümilitik'in tevezzü sahası Garsak vadisinin cenub sathı maillerinden Bursa, Gemlik yolu üzerinde Selçukgazı mevkiine kadar uzanmaktadır. Şarka doğru imtidadı Gemiç dağı, Ermeni Sölöz köyü üzerinden Sarı meşe dağına ve oradan'da Kızıl yayla üzerinden Yenişehir, İznik yolunun geçtiği çırçır çeşmeye raptedilir. Gemiş dağının Garsek'a, Sarı meşe dağının İznik gölüne bakan sathı mailleri tamamen Mezozoik'e istinat eden nümilit kalker ve filişlerinden mürekkebdir Nümilitik'in cenuba doğru ne suretle yayıldığını müşahede etmediğim için ancak şimal hudutlarını tesbit edebildim. Yalnız, Garsak vadisinin alt kısımlarında dere yatağının çok derinlere kadar kazılmasından mütevellit paleozoik arazı bariz olarak müşahede edildiği halde şarkda İslam sölöz taraflarında satıh kâmilen andezit, nümilitli kalker, fliş greleri ve honglomeraları ile kaplıdır. Nümilitli kalkerler içerinde mebzul Nümitler ve Assilinler buldum.

İslâm sölöz sırtlarında nümilitli kalkerlerle beraber bunları kat'eden andezitler ve keza çimentosu andezit konglomeralar bulunur; şu halde andezit damarları nümilitli araziyi kestiklerine göre nümilit'den sonra vuku bulan tektonik hareketlerle sertleşmiş kütlenin kırılmasiyle husule gelmişlerdir. Fakat diğer taraftan aynı indifalarla beraber mevcut andezit lâvları daha henüz karalar sathına çıkmamış nümilitli araziyi çimentolayarak çimentosu andezit (menşe'i indifaî olan) konglomeraların teşekkülüne sebebiyet vermiştir. (Şema 1). [*] Bu tabakalar dahilinde sular gayri muntazam vahşi bir takım hendekler açmışlardırki bunlar oradaki dağları ıssız ve geçilmesi gayri mümkün bir hale sokmuşlardır. Eğer andezit'in indifa noktalarını araştıracak olursak Gemlik'de garbden şarka doğru pek çok kilometreler uzağa kadar (İznik şehirinin cenubunda'da andezit lav ve tüfleri müşahede edilmiştir, ilerde bundan bahsedilecektir) takip edilebilen dar bir andezit hattı buluruz bu hat bir filon veya damardır. Bunlar karalar dahilinde bir takım deliklerdirki aşağıdan gelen andezitli dahili muzap maddelerle doldurulmuşlardır. Bunlar lav halinde 3, üncü zaman denizinin dibine indifa etmişlerdir.

Bütün Bursa ovasını cenub mâilelerinde müşahede edilen sıcak su menbalarına Gemlik'de, de tesadüf edilmektedir. Bu suretle İznik gölünün cenubunu büyük bir inşikak hattının çevirdiğini ve mıntakanın

[*] : Bu şama kılişeden vaktinde alınamadığından yazının devamile gelecek sayıda neşr edilecektir.

tamamiyle inşikaklı olduğunu söyliyebiliriz; aglebi ihtimal bu geniş fay hattı Gemlik körfezi ve Bozburun üzerinden büyük Marmara inşikakına doğru uzanmaktadır.

Sölöz vadisini cenuba Yenişehir ovasına doğru takip ederek gidildikte bu indifâi konglomaralardan, andezit, nümilitli kalker ve filiş'ler den sonra M. Parajas,ın Jura'ya atfettiği oolitli kırmızımtırak veya kül renginde kesif kalkerlere tesadüf ettim. Bu kalkerlerin istikametî şimali şarki - cenubi garbi olup 50-55 derece meyil'ile şarka doğru dalıyorlar ve bütün Yenişehir ovasının şimal yamaçları imtidadınca mevcut kalkerler temadi etmektedir. Ayni kalkerlere Bilecik'de, de tesadüf edildi, ve içerlerinde kırılmış Amonit parçaları ve gastropot'lar bulundu. Kaba çınar ve Yogurt deresi debresyonları neojen depolarıyle örtülmüştür (Çakıl, Kum), (Şema 1)

Yenişehir'den İznik'e doğru gelirken evvelâ içerisinde çakılları muhtevi neojen kara fasiyesini müşahede ettim, bunlar 20 derece meyl'ile cenubi garbiye doğru dalıyorlar ve 420 metreye kadar çıkıyorlar bunları müteakip tekrar kesif stratifikasyonu belli olmayan açık kül rengi ve aralarında greler bulunan Jura kalkerlerini gördüm bunlar 700 metreye kadar çıkıyorlar; belkide neojen çakıl ve kumları bunları örtüyordu. Fakat süpürülerek bugün Jura kalkerleri meydana çıkmıştır; ve yahut'da neojen devri esnasında şimdi irtifaı 600 - 700 metre olan bu Jura kalkerleri bir ada vaziyetinde bulunuyordu. İznik'e doğru inerken aralarında greler bulunan açık kül renginde filiş teşekkülâtına tesadüf edilir. Bunların teşekkülü üst tebeşir veya Eosen dir. Daha ilerlerde mıntakanın en büyük inşikakına tesadüf edilir Mezkûr fay tamamen andezitli indifâi mevat ile doldurulmuştur. Umumî istikameti şark, garptır, 40 derece meyil'ile şimale dalmaktadırlar. Bu hattın İslâm sölöz üzerinden, Gemlik'den şarka doğru imtidat etmesi lâzım geldiğini yukarıda söylemiştim; Bu suretle İznik gölünün cenub kenarını şark, garp istikametinde uzanan bir fay ile tahdit etmek mümkün olur. Sölöz vadisine kadar gölün cenubi garbisini tamamen örten nümilit kalkerlerine buralarda rasgelinmiyor. [(Şama 2) deki makta'a müracaat.] Göle bakan mâilelerde neojen teşekkülâtına tesadüf edilemiyor; şu halde neojen mıntakanın ancak cenubundadır. Bilâhare vuku'a gelen hareketlerle buraları yükselmiş ve bu yükselmelerle beraber

yer yer kırılmalara maruz kalmış ve endezit indifaları vuku bulmuştur. Şaraphane deresinin sol kıyısından itibaren Eruptive sahraları Balanım'a kadar takip etmek mümkündür. Esasen Philippson mıntakayi Bursa ve Yenişehir ovaları gibi inşikaklı çökmüş havza olarak telâkki etmektedir, Keza W. Penck bu fikre bir'de Sanklinal şeklini ilâve ederek mıntakada faylı Sanklinal'ler sisteminin mevcudiyetini müdafaa etmiştir. Filhakika mıntakanın Sanklinal şeklinde oluşunu teyid edecek mutalarda yok değildir. Gölün her iki mâilesinde'de tabakaların umumî dalışları göle doğru olup bir küvet teşkil edecek vaziyettedirler. Ezcümle Yenişehir'den müşahede edilen kalkerlerin ve normal vaziyette onların üstünde olması icap eden filişlerin umumî dalış istikametleri göle doğrudur.

Bu suretle İznik gölünün cenubunu çeviren silsilelerin bünyesini az çok tavzih ettikten sonra şimdi şimal sahilini çeviren araziyi teşrih etmeye çalışalım: İznik'den çıktıkdan sonra her nekadar silsilelerin az çok uzaklarından geçti'isem'de yolumun üzerinde yine bir çok aflormanlar gördüm. Bu sahillerde İznik'den Ortaköye kadar umumiyetle Garsak vadisinin iki tarafındaki Billûri kalkerlere müşabih mermerler görülmektedir. Bunların istikametleri şimali şarki cenubi garbi olub yer yer tenevvüler arzederler. Boyalıca civarında daha rusubi bir fasiyes gösteren kalker ve bunlarla beraber şistler görülüyor. Bunlar hey'eti umumiyesile göle doğru batmaktadırlar, Bunlar meyanında Hersinyen iltivalariyle mültevi bir hale gelmiş grauvake, mermer ve Mikaşi t'leri gördüm. Daha garbde kalker tüfleri ve neojen kum bankaları mevcuttur. Bu neojen arazisi'de kara neojeni'dir.

Gölün şimal sahilini takiben Orhangazi'ye giderken müteaddit faylara tesadüf ettim. Bunlarda 3'üncü zaman nihayetlerinde husule gelen andezitli lavalar ile doldurulmuşlardır. İslâm sölöz köyünün tam mukabilinde Kaynarca mevkiinde bir sıcak su menbaı bile bulunmaktadır.

—Bitmedi —

Memduh Utku

Kitaplar ve Tenkitler :

KOVAN

Şiir Mecmuası
Orhon Murat Arıburnu
Güven Basımevi İstanbul 1940
62 sahife

«Kovan» son edebî ceryanlardan müteessir olmuş seçkin şiir kitaplarından biridir. 62 sahifelik hacmında 50 parça şiiri muhtevi bulunuyor.

Esere bir teşhis koymak, ve baskın vasfını zikretmek lâzım gelirse, « **Semboliktir** » demek yerinde olur. Kitabın isminden, şiirlerin başlıklarına kadar her yerde kendisine bir derinlik arayan şair, yaratıcı muhayyeleye en geniş serbestiyi veren Sembolizme sık sık baş vurmuştur.

7 - ci sahifedeki « **Arıbeyi** » bu sembolizme güzel bir örnek olabilir.

. . . .

Doldurmak Kovanları pete petek bal.
İncir yaprağı bulmak ve sonra yemek.
Döndükçe zamanla birer ademe
Telâş etmemek..

Şair insanı boş bir kovan gibi düşünüyor. İhtirasları Arılardır. Arılar, bu kovanı petek petek balla (Kolay zevkler, günah) la dolduruyor. Memnu meyveyi yiyerek Cennetten kovulan Adem gibi biz de bu kolay zevklerle (İncir yaprağı [*]) ruhumuzu zehirliyor ve tıpkı Adem gibi, içimizin büyük Cennetinden kovuluyoruz. Gafletimiz o kadar büyük ki, telâş bile etmiyoruz. Fakat buna lüzum da yok, Nihayet « Adem » olmak bütün fani-ler için kaderdir.

Şairin sembolizmine intibak edebilmek bir hayli çetindir. Masalla beslenmiş hafızası sık sık onu bu tavize sevkeder.

Bütün şiirlerinde Roso'nun izdirabile cemiyetten riyayı öğrenmemiş ço-

[*] İncir yaprağı halk arasında günah sembolü olmakla şayiğdir.

cukluğuna hasretini ve kolay yaşamayı, derin yaşamaya, kolay körlüğü güç basirete tercih eden makina zihniyetine nefretini belirtmeğe çalışıyor.

Vefa bir hayaldir. Dostlar riyadan başka hiç bir şey bize uzatmıyor. En büyük insanî duygular, merhamet ve iyilik, safvet ve aşk kaybolmuş, kalpler katılaşmıştır. Şair bize " **Feragat** „ sembolünde kasden kurulaştırılmış mısralarla bu kaybolmuş merhameti anlatıyor.

Bütün tanıdıklarım
Birer bulut olup terketseler,
Caddelerinde yalın ayak gezdiğim şehri.

Benden çok uzaklara
Bereket olup yağsalar.

Büyük kapıları ki daima hakka açılan
Tekmil arzuları kelâmı mutlak olan şehre
Benden feragat taşısalar...

Hüsnüniyetimizi faaliyete geçirip kendimizi şairin muhayyelesine terk edersek, Kovanda sade kanat vızıltısı değil, duyulması ve görülmesi icap eden daha bir çok şeylerin de mevcut olduğunu görürüz.

Evvelâ her şeyden önce şairin tok bir sesi vardır. Gözyaşlarında bile başı öne düşürmeyen bir vakar, asilâne bir mukavemet görülür. Uslubu tamamen şahsidir. Kendisinden evvel bir çokları tarafından denenmiş bir şekli işlemiş olmasına rağmen mümtaziyetini muhafaza edebilmiştir.

Kullandığı kelimelerin içinde şirimize yeni girmiş cevherli kelimeler de var. Halk lisanından, masallardan geçme tabirler yerlerine iyi oturtulmuştur. Dikkatli bir okuyucu, "papatyadan tesbihlerle allaha eskimemiş dualar,, gönderen şairin çok basit, çok iptidai görünen ve ilk bakışta insana kısır hissini veren muhayyelesinde geniş bir ufuk bulur. Bugünkü kusuru, yarınki meziyeti olacaktır. Çünkü şair büyük, hakikaten kucaklanması güç fikir ve tehassüsleri basit ve gösterişsiz kelimelerle ifadeye çalışmıştır.

Kovan, bizde de yeni sanat ceryanlarının başlamış olduğunu, ve Türk edebiyatının yeni bir cepheye yönelmiş bulunduğunu gösteren şiir mecmualarından bir tanesidir. Tabiatile bu ceryanın muvaffak olması bu tip şiirlerin tekâmülü ve olgunluğu ile mepsuten mütenasip olacağı meydandadır. Resimde « Empresyonizm » in iddiasını şiire tatbik etmek isteyen ve Fazıl Hüsnü Dağlarcada muvaffak olmuş örneklerini veren bu cereyan büyük ümitleri besleyebilir.

« Kovan » hakkında bir fikir verebilmek için beğendiğimiz bir iki şiirini karşı sahifeye alıyoruz.

ULUDAĞ

D E N İ Z

İnciler dolusu bir deniz
Ve sahile zincirli gemiler.
Kırık kürekler ki, cenk günlerinin ahı !
Mahrum gemiciler ...

Neşesinin artık uçtuğu sahil!
Arzular ki dalgaların götürdüğü.
Neler çekmekte sorun şu kıyı neler
Yetmez gözlerin gördüğü ..

M E K T U P

Beni bir mektup gibi damgalayıp alnımdan
Adını bilmediğim bir katara attılar.
Katar, katar olalı görmedi böyle mektup.

Uzak memleketlerin cüce münzevileri
Şehrin zavallı müvezzileri
Kapı kapı aradılar kimlere gittiğimi.

Verilecek yerim bulunamadı,
Demir tokmaklar vurulamadı
Ben tahütlü değildim
Vücudum geriye yollanamadı.

Aylarca tufeyli bir insan gibi
Gittikçe ağırlaşan bir isyan gibi
Gözlüklü, öksürüklü müvezzilerle gezdim.

Bir gün :
Her halde çok iyi bir gün
Yırtılıp dere boyunda
Yırtılmış dereye fırlatıldım
Peşimden işitmedik dualar aldım
Dualar,
Kuru yapraklar gibi kaldı su üzerinde
Ben. sulara daldım ..

Sular dünya sularıydı.
Lâkin sular gibi akıp giden,
Yılanlar gibi kıvrılan tren değildi.

Ve bu yolculuk,
Ötekinden eyiydi, eyiydi ...

F A K İ R

Üstü başı çıplak
Midesi aç gözleri tok.
Dolaşır
Boynunu koynuna sokmuş gibi fırtınada.
Bir gün misafir edeyim diye koştum,
Donmuş kapıda!

Midesi aç
Gözleri tok!

ARTIK EŞYAYI SEVİYORUM

Artık eşyayı seviyorum.
Beni dilediğim yere götüren kaldırımları
Düğmeleri kim bilir
Hangi seyirttiğim günlerde kopan
Emektar pardüsümü.

Artık eşyayı seviyorum.
Kitaplarımın üzerine devrilen hokkayı
Ve kapkara bir talih gibi
Ellerimi boyayan mürekkebi ...

Artık eşyayı seviyorum.
Yazları indirdiğim
Kışları yalnız çamurdan esirgediğim,
Eski eflâtun renkli fesimin püskülü gibi
Püsküllü paçalarımı !...

Artık eşyayı seviyorum,
Göğsüme yağıp göğsümde eriyen,
Göğsümü dinleyip, kanımı sezinliyen
Karı seviyor
Ve ey sevgili!
Sen nasibimsin diyorum ....

İKİNCİ DÜNYADAN BİRİNCİ DÜNYAYA MEKTUPLAR

I

Harpte güldürücü gaz de kullanmışlardı.
Ve biz üç yaralı arkadaş
Bir mermi çukurunda güle güle ölmüştük.
Her halde karılarımızın sözü geçiyor Allaha
Biz cenge giderken,
Güle güle demişlerdi ...

Ayın içinde :

Çocuk neşriyatı

Çocuk, ferdin memnuniyeti, ailenin saadeti, bir milletin ümididir. Çocuk, aileye nizam, cemiyete temeldir. Çocuk bir kelime ile her şeydir.

Bembeyaz hafızasile dünyaya gözlerini açtığı ilk günden, kâhil ve kâmil bir şuur haline geçtiği güne kadar aileden, cemiyetten itina ve dikkat bekler. Hilkatin esrarını taşıyan küçük idraki, eşyanın karşık ihsasları içinde dumanlanır. Zamanın akışında olgunlaşan hadiselere çocuk idraki sebeb ve netice bulmaktan tabiatile acizdir. Tecessüs kımıldanır ve çocuk sormağa başlar.

Bu mütecessis sorguyu, henüz konuşamayan çocuğun gözlerinde bile okumak kabildir.

İşte bu çocukta gördüğümüz tecessüsdir ki ona insan olanın hakkını verir. Ve bir hayvandan farklı kalır.

Aileye, cemiyete düşen iş, bu tecssüsü şekillendirmek ve ona bir manâ vermekten ibarettir. Bunu aile kendi nizamile, cemiyet mektep ve neşriyatile yapar.

Bu yüzden çocuk neşriyatı, bir milletin yarınki kültür ve terbiye seviyesini ayarlıyan bir makanizma olması haysiyetile dikkat ve teemmüle alınması icabeden bir mevzudur.

Bu güne kadar bir çok çocuk mecmuaları ve kitapları neşredildi. Bunların bazıları ve hatta cesaretle itiraf edelim çoğu hiç bir terbiye sistemine bağlanmıyan, hiç bir gayeyi esas tutmıyan, para kazanmaktan başka hedefi hissedilmiyen bir neşriyattı. Memnuniyetle görüyoruz ki bu neşriyat günden güne kesafetini kaybetmekte ve yerini iyilerine, daha yilerine terk etmektedir.

«Arkadaş» işte bu beklediğimiz çocuk mecmuasıdır. Estetiği, terbiyesi,

kültürü ile çocuk zihnini hissettirmeden nemalandıracak, ona yeni tecessüsler ve yeni zevkler verebilecek kabiliyettedir. Onu çocuklarımıza emniyetle verebiliriz.

«Arkadaş»ı neşreden «yücel» mecmuasını, muktedir karikatürist hemşehrimiz Cemal Nadiri ve kıymetli arkadaşı Vedat Günyolu tebrik ederiz.

Karagöz Parkı

Denebilir ki, Türk sanat dünyasının en amansız hicvi yalnız edebiyatta ve Nefi gibi büyük şairlerin lisanında değil, biraz da Karagözün muhayyelesinde bilenmiş ve şekillenmiştir. Şeyh Güşteri nin Deve derisinden imal ettiği ilk Karagözü hangi düşünceye şekil vermiştir, bilmiyoruz.. Fakat içtimaî bir tekâmüle tabi olarak Hamit devrine erişen Karagöz, halkın elinde saraya karşı kullanılan müthiş bir silâh haline gelmiştir. Kahve köşelerinden saray salonlarına, metrûk arsalardan büyük meydanlara kadar her yerde alelacele perdesini kuran Karagöz, devri, müthiş hicvi, amansız hücumile sarsıyor, devrin ricalini maskaralaştırıyor, hürriyetsizliğin soytarılığını karakteristik çizgilerle tersim ediyordu. O devrin siyasî sürgünleri içinde Karagöz perdesinin büyük üstatları da dahildi.

Tazyikin devam ettiği bütün devir boyunca sürgünü göze alarak devri karikatürize eden her manâsile cessur karagözcüler yetiştirdik.

Bu sebeptendir ki, Karagöz, yalnız çocuk muhayyelesine bir soytarı olmaktan kurtulmuş, devrin nizamına, haksızlığına, keskin ve halkçı bir münekkid de olmuştur.

Karagöz, kapadığımız devrin iyi bir terbiyecisidir de ..

Çocuk idraki Karagözün cüretkâr lisanından Hürriyeti, hakkı öğrenir. Mandıralı Deli Bekirin temsil ettiği zorba tipi çocuk düşüncesinin daima menfuru kalmıştır. Karagözün hiç bir oyununda adaletsizlik cezasız kalmaz, ve hiç bir zaman bu cezada Allahın müdahalesi yoktur. Deli Bekirin hemen her zaman içtimaî bir refleksle ceza-

landırıldığı düşünülürse, Karagözün ne kadar pozitif, kuvvetini halktan almış, ve içtimaî ruha bağlanmış bir terbiyeci olduğu meydana çıkar.

Bu üç parçalı Karagöze belki bugün çocuklar dahi iltifat etmemektedir. Sinama kültürü ile beslenen çocuk muhayyelesi, belki bir mumun aydınlattığı perde de bir mukavva parçasının silik gölgelerile konuşmasını kâfi görmüyor. Ve belki Karagözü mutlaka perdede yaşatmak gayreti boş bir emektir.

Fakat şurası muhakkak ki, Karagöz, vücudile değilse de, mevcudile yaşamalıdır. Ona Türk sanat tarihinde merkezi sikleti emin bir temel yapmaya mecburuz.

Mevsuk olmayan bir rivayet Karagözü güzel bir tarihi hakikatın içinde, Yıldırım Beyazıt devrinde Bursa da yaşatarak, sultanın iradesile kellesini vurdurur. Ve mezarını Çekirge yolu üzerinde bir kabristanda gösterir.

İhtimal, bu Karagöze atf edilen mezar bir başkasına aittir. İhtimal Karagöz yaşamış veya yaşamamıştır. Fakat mademki Karagöz ve Hacivadın Bursa da yaşayıp öldüğüne dair şayiğ bir rivayet vardır.. Mademki her ikisinin ismine izafe edilen birer mahal mevcuttur. Binaenaleyh, Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu nun dediği gibi maşeri vicdan Karagözü yaşamış kabul etmektedir.

Esasen Karagözü yaşamış kabul etmek değerinden hiç bir şey kaybettirmiyeceği gibi, bir masala güzel bir şekil vermek, temaşa tarihinde olduğu kadar, keskin hicvile inkılâp tarihinde de mühim bir yer tutan Karagöz oyununa bir vatan bulmak, arzu edilir, yerinde ve faydalı bir hareket olacaktır.

İşte Bursa da intişar eden « Açıkses » gazetesinde Doktor Münür Halil Erem in baş yazısından sonra park haline konmağa başlanan Karagöz mezarlığı bu cepheden takdire lâyık bir harekettir.

Bu parka, ziyaretçileri alâkadar edecek bir Karagöz perdesi, ve Karagöz şekillerinin renk, ebad, ve cins bakımından muhtelif devirlerindeki tekâmülünü gösteren örneklerile ona ait neşredilen eserleri bir arada görmek imkânını veren zarif bir pavyon ilâve edilir ve bir

Karagöz büstü dikilirse, çok yerinde ve çok değerli bir iş yapılmış olur kanaatındayız.

Turistik bir şehir olması bakımından Bursamız için bu cazibeler elzemdir. Memleketi, tabiat cephesinden olduğu kadar, tarih cephesinden de sevimli ve aranır bir hale koymaya çalışan Bursa belediyesinden bu hâyalin tahakkukunu beklemek çok tatlı ve arzulanır bir temenni olacaktır.

ULUDAĞ

KÖY GECESİ

— Akrostiş —

Perde perde çekilir günün rengi ufuktan
Islık çalarak rüzgâr iner köye yayladan.
Nağmeleri uzaktan yükselir çobanların
Ay ışığı parlatır yolunu pınarların ..

Renginden renk dağıtır köye ayla, yıldızlar
Dizilen testilerle yollara köylü kızlar.
Ak saçlı yamaçlarda çoban ateşi yanar,
Akın akın yolcuyla dolup boşalır pınar.

Kuytulardan duyulur bir kaval sesi yine
Şen nağmeler kavuşur kavalın ahengine ..
Altın rengiyle örter, ay bu köy gecesini
Mehtap bir ninni gibi dinler pınar sesini ..

SELMA BİNYÜCE

Köylülerle Konuşmalar :

Hüyükler nedir?

Yazan : Müze Müdürü
R. Yalgın

Anıtlarımızın korunması ve hüyüklerimizin karıştırılmaması yurt borçlarımızın büyüklerinden biridir.

Gördüğümüz bu hüyükler ve ya anıtlar bize atalarımızın bulunmaz ve değeri ölçülmez ünlerinin birer armağanıdırlar.

Bu yazımda size yalnız hüyükleri ve bunların varlıkları yönünden değerlerini anlatmak istiyorum.

Bütün yurt ve Bursa mülhakatında gözümüze ilişen hüyüklerin bir çoğu, on binlerce yıl önceden başlayarak bir biri üzerine yığın, yığın kümelenmiş birer yapı öleşidir. İlk insan bir su başında bir köy kurmuş, yağılar bu köyü yakmış o insanler kaçışmış, döğüş durmuş bu örene gene dönmüşler yeniden köylerini onarmışlar, yeniden bir başka yağı türemiş, bu mes'ut köye gene hücum etmiş köy gene yanmış, yıkılmış, harab olmuş; günler geçmiş köy; gene kurulmuş. Yine, amansız bir düşman köyü yağma etmiş yakmış köy gene bir yığın toprak altına geçmiş gene kaçanlar gelmiş gene köylerini canlandırmışlar, gene köy kurulmuş Saraylar, Mabetler, yapılmış bir gün fakat yeni bir yağı bu çalışkan adamları çekememiş gene köy yanında döğüş derken yangın nehayet evler, Mabetler, Saraylar, toprak altına girmiş. Bunlar yüzdefa, bin defa, belki, on bin defa tekrar etmiş bu ilk insanın kurduğu köy her defasında

böyle bir iki metro yapı tümseği üzerine kurularak bu günkü hüyğü meydana getirmiştir.

İşte şimdi bizim her gün gözümüzle gördüğmüz hüyüklerin bu kadar acık lı bir durumu vardır. Bunların her pirisi birer şehir, Mabet, Köy Lâşelerinden başka bir şey değildir.

Dünyanın hiç bir yerinde yurdumuzda olduğu kadar çok hüyüğe rastlanmaz. Türkün yurdu küçük asyada (Anadoluda) nerde bir göl, nerde bir prehistorik vadi bir ırmak, nerde bir kaynak, ve pınar varsa: orada bir hüyük görmemek mümkün değildir.

Bu göller, bu ırmaklar, bu kaynaklar, bu pınarlar: çevrelerinde yaşıyan insanlara nasıl dirlik, serinlik, bir erdemlilik, bir bayındırlık vermiş ve veriyorsa; bulunduğumuz asırda bu hüyükler de Türk tarihine, Türk varlığına, Türk benliğine öylece büyük aydınlıklar, ışıklar, ve hazineler bağışlamaya başlamıştırlar.

Burda size şunu sormak istiyorum?

(Yurdumuzun her köşesinde akan ırmakları; fışkıran kaynakları: turna gözü gibi pınarları kirletmek isteyen; onları ağılıyan; kurutmak istiyen ve bunun için çabalayan) Bir adama raslarsanız bu adamı nasıl tanırsınız?. .

İçinizden; gönlünüzün en derin ve ateşli köşelerinden kopan cevapları ben gözümle görmüş ve elimle tutmuş gibi oluyorum. Siz hep birden diş bileyerek, yumruk sıkarak diyorsunuzki;

(Böyle yapıda bir adamı Tanrı yaratmamıştır, Bu biçimde hayvan da olsa doğmamıştır. Bunları yapsa, yapsa insanlıkda payı olmıyan insan kılığında bir şey yapar) değilmi?...

Çok doğru düşündüğünüz için sizi nekadar alkışlarsak yeri vardır.

Hüyüklerimiz: Hiç bir çağda bu ırmaklar ve göllerden geri kalan şeylerden değildir.

Höyüklerimiz de bu kadar ve belkide bunlardan daha çok ünlü ve sevimli hazinelerimizdir. Bu hüyükler bize Türklüğümüzün ululuğunu, tarihimizin benliğini, Ulusumuzun eski varlıklarını gösteren birer yalvaç sayılırlar.

Bu hüyüklerde ilim heyetlerinin yaptıkları kazılarda çıkarılan (En küçük bir çanak parçasından en büyük bir mabet öreni ve bir heykel) in değeri tarih bakımında ayırıt göstermiyecek kadardır. Bunlarda bulunan bu anıtlar bu çanak, çömlek parçaları: Sevgili yurdumuzu dünya yurtlarına Beşik, bu parçalar ünlü ve saygılı Ulusumuzu dünya Uluslarına ATA ediyor. 30 - 40 senedir, Yurdumuzun bir çok köşelerinde, Fransızlar, Almanlar, İngilizler, Amerikalılar ve son Cümhüriyet yıllarında bizim Türk bilginleri (Karkamış, Sak-

ça göz, Zincirli, Alişar, Tarsus, Mersin, Yazılı kaya, Kültepe, Alaca Hüyük Karalar, Karaoğlan) ve daha bir çok hüyüklerde yaptıkları kazılarla erdikleri sonuçlar; hep Türk göysünü kabartan ve Türkü unutulmaz bir üne doğru koşturan tarih varlıklariyle doldurmuştur.

İsa Yalvacın doğumundan (4000) yıl önce Yozgat vilâyeti ve orta Anadolu çevresinde yaşayan ve ulusunu bayındırlıklar içinde yaşatan (Büyük Hatti) devletinin nişanları hep hüyüklerin bu kazılarından anlaşıldı. Bu nişanlar bilginleri şaşırtacak dünyayı imrendirecek kadar Türklüğe kök vermiş ve Türk ulusunu; arı kanlı ırkımızı; dünyaya sevdirmiş ve saydırmıştır.

Musanın beşbin yıllık kitabında (Kheteş) Asur ve mısırların biraderimiz dedikleri dilinde (Khati) eski arapların harsında (hat) adını alan etilerin Kur'anda (Hut Yalvaçın) soyu olduğunu da görüyoruz.

İşte hüyüklerde yapılan araştırmalar sayesindedir ki: Anadolunun öz soyu bu soyun öz kaynağı olan Hititler meydana çıkmış ve aslımız soyumuz (eskilerin umdukları gibi) sonraları bu kabiliye katılan dört yüz çadırllk bir aşiretten değil milyarlar yaratan bir soydan kopmuş Türkler olduğu anlaşılmıştır.

Anadoluda yaşıyan Türkler iki devir görmüşlerdir. Bu devirlerin birincisi: Tarihlerin insanı hiç tanımadığı on binlerce yıl önce; ikincisi ise İsanın doğumundan önce 13 - 14 düncü asırlar içindedir.

Birinci devirler de hüyükler bize; yontulmuş, yontulmamış, taş baltalar sığır boynuzlarından onarılmış bıçaklar; kemiklerden, çakmak taşlarından yapılmış, döğüş. ev, ekin, dokuma aletleri, gibi bir yığın örnekler gösteriyor.

Hititlerin ikinci devresinde Anadolunun ortasında ve güneyinde yaşarken bize: kalalar, saraylar; mabetler, köyler, şehirler, heykeller armağan ediyorlar. Bu örnekler ve bu armağanlar Etilerin çok çalışkan becerikli, cesur ve dayanıklı bir soy olduğunu gösteriyor.

Bu yazımda yalnız tarihin en karanlık köşelerini ışıklandırmaya yarayan hüyüklerimizin Türklük için büyük ve değerli birer gömü oldüğunu söylemek ve bunların korunmasını unutturmamak istedim.

Yurdumuzun her bucağında gözümüze ilişen bu hüyükler on binlerce yıllık bir eskiliğin unutulmuş birer adamı gibidir. Bu hüyükler: onları tanıyan, okuyan, araştıran alimlerle adeta konuşurlar.

Bu hüyükler: ilim adamlarına asır, asır, devir, devir, başlarına gelen dertleri gözlerinden yaş dökmeden anlatırlar.

Bu hüyükler yurdumuza ilk önce ayak basan adamın soyunu, adını, sanını sayışdırırlar, Bu hüyükler: yurdumuza girmiş, çıkmış yabancıları dostları, yağıları, Hakanları, Mabutları tanıtırlar.

Bu hüyükler: köylerinin dibindeki pınardan çıkan buz gibi soğuk suyu içmiş, bir gölgede dinlendikten sonra yoluna yürümüş yolcuları selâmetlemiş birer tarih bekçisi gibidirler.

Bu hüyüklerin açılma ve eşilme işi dünyanın başlı başına bir ilim şubesinin yapabileceği işlerdendir. Bir hüyüğü eşecek ve kazacak adamın çanak çömlek parçacıklarının ilk yapıldığı günden bu güne kadar geçirdiği ve aldığı biçimini, rengini, hamurunu, onu işleyen aletleri, makinaları, ona vurulan nakışları bilmesi lâzımdır.

Bir hüyüğü eşecek ve açacak adamın: Dünyanın ilk insan varlığı gününden bu güne kadar eski insanların saydıkları, taptıkları; mabutları, ve yaptıkları mabetleri bir mühendis ve bir mimar gözüyle incelemesi lâzımdır. Bir hüyüğü eşecek ve arayacak adamın adem oğlunun ilk yaşadığı günden tarih gününe kadar işlediği resimleri, yazdığı yazıları, oygusunu ve kabartmasını yaptığı çiçekleri vurduğu damgaları tanıması ve okuması lâzımdır.

Bir hüyüğü eşecek adamın; o hüyükte raslayacağı mezarlardaki ölülerin mezar yapılarını bilmesi, toz haline gelmiş olan ölü iskeletlerinin yaşadığı çağı, sağlıkla ında tutdukları dini ve nihaye o kemikler yardımile o ölülerin soylarını, soplarını bulup çıkarması lâzımdır. Bunlardan başka daha pek çok ilimleri bilmek ile dirki: hüyükler açılabilir. ve içersinde incelemeler yapılabilir.

Bunun için bu işlerle oğraşanlar heyetler halinde teşekkül ederler. Bir hüyüğü açmak ve onu aydınlatmak, tarihsel varlıklarını meydana dökmek için en az bir hüyük (5) mütehassıs tarafından eşilir. Bu mütehassısların kimisi çanak çömleklerin, kimisi paraların, yazıların, kimisi mezarların, kemiklerin mimarı izerlerin' bilgini olur ve kimisi de burada çıkan izerlerin fotoğraf ve plânlarını almağa çalışır ve bu yollarla o da gözlerde kalan izleri ebedileştirir.

Şimdi size başda olduğu gibi gene bir sorguda bulunacağım.

Eli kazma kürek tutan adamlar hüyükleri kazarlar ve eşerlerse: bu adam lar nasıl adamlardır?...

Sizi düşündürmek zahmetine sokmak istemiyorum sizin yerinize buna da ben cevap vereyim.

Hüyük kazan, anıt yıkan adamlar birer hırsızdırlar. Çünkü Türk yasaları bunu yasak etmiştir.

Hüyük eşen, anıt yıkan adamlar; birer budaladan başka bir şey değildirler çünkü: bilmedikleri işlere sapmış ve kendi çalışmalarını ve kazançlarını israf etmişlerdir.

Hüyük eşen, anıt yıkan adamlar; son söz olarak söylüyorum, birer vatan hainidirler. Çünkü; bu adamlar Türk tarihini, dünya tarihini kat, kat koynuna istif etmiş bir hüyüğün mukaddes göksüne kazma vurarak tarihlerin varlıklarını katlediyorlar demektir. onun için size yalvarıyorum böyle adamlara raslarsanız hiç bir vakit bu işlere müsaade etmeyiniz.

Bu işin ardına düşmüş kimseleri görürseniz en yakın devlet memuruna bu adamı haber vermelisiniz. Böyle yaparsanız yurdunuza borçlu olduğunuz milyonlarca vazifelerden birisini yani. tarihî boacunuzu ödemiş olursunuz. Hüyüklerden sonra; mezarlar, türbeler, imaretler, vesaire ata dede yadigârları hiç şüphesiz hüyükler kadar ve bazan da daha değerli anıtlarımızdandır. Onlar da bu yazımın başka bir örneğinde size etraflıca izah olunacakdır.

A. Riza Yalgın

BUGÜNKÜ BURSA SULARI

İhsan Uzer
Belediye su fen memuru

Bugünkü Bursa suları hakkında yakın tarihlerde bir eser yazılmadığını ve araştırıcı bir arkadaşın (Bugünkü Bursa suları) diye bir yazı yazması çok faideli olacağını Bursa Halkevi dergisi 9 uncu sayısında bahs eden Bay Hikmet Turhan Dağlıoğlunun yazısını okuyunca bugünkü Bursa suları hakkında zaten hazırlamakta olduğum bu işe daha kuvvetle sarıldım.

Bursa suları ile memuriyetim dolayısile çok yakından alâkadar olduğumdan bu eserceğizi hazırlayabildim. Bir çok tetkikler yaptım eski kitapları karıştırdım, dağlarda menbaları ve yollarını birer, birer gözden geçirdim. Bir kaç sene mahsulu olan bu yazım ileride bir faide temin ederse çok sevinç duyacağım.

Tarihçe :

Bursa suları mahalli teşebbüslerle yapılmış ve kadimen müstakil bir (su idaresi) tarafından ve hali hazırda (Bursa belediyesi) tarafından idare edilmektedir. Şekrin içme suyu (1885) te projeleri yapılarak (1908) senesinde font borulu ve (72) kilometre uzunluğunda bir fennî ve sıhhî su şebekesile ve (1050) metre murabbaı sathi terşihi havi bir su filitresi ve (1000) tonluk iki depo ile asrileşmeğe ve (100) kilometre tutarında olan eski (Pınarbaşı) ve diğer menba sularını terk eyleyerek mazbut bir tesisatla mevcudiyet kesp etmeğe başlamıştır.

(1930) senesinde font boru şebekesine yine font borulardan muhtelif kuturda (20) kilometrelik bir parça ile (5,5) kilometre imtidadında ve (ULUDAĞ) menba sularını toplayan bir beton (akadük-kanal) ilâve olunmuş Çekirgede (300) tonluk ve teferüç mevkiinde (1000) tonluk diğer iki depo ile techiz edilmiştir.

Şehrin eski suları hem içmeğe hem de kullanmağa mahsus olan ve toprak künk ile ve bunların deliklerini tıkamağa mahsus (saman çöpü ve tahta talaşları) ile çeşmecilerin her gün (100) küsur kaleme ayrılan su yollarını evden eve yedekleyerek akıtması ile temin olunuyordu.

12 Cemaziyelevvel 1120 tarihinden evvel bu su yolcuları yedeklemek ve bu suretle suyu akıtmak için tamamile yıllanmış takriben üç sene- kadar eski (saman çöpünü, gübreyi) kullandığı ve o tarihten sonra Bursa Evkaf kayıtlarına nazaran İstanbul çeşmecilerinin usulün takliden ve bu suretle daha ziyade temiz bir su temini gayesile (tahta talaşları) ile su yedeklemesi ve akıdılması ihdas edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Kuyudatı mezkürede bu tarihlerde yani (21 Zılkade 1179) da su künkleri için tul kutru ve zıvanalar eb'adı ile sikletleri için narh ve bu eb'ad vaz edilmiş ve beş cins künke de tesadüf edilmektedir.

Bu künklerin adları da şunlardır: (Kaplıca, kaba kuşak, harcı, şali, kızık) künkleridir. Halâ bu künk yolları bakayası şehrin içinde kilometrelerce dolaşır Beş bin hane ve sairye yolları mevcuttur.

Fennî tesisat şehirde su yolcuları miktarı 64 iken hali hazırda künk yollarının bozulması ve su zayiatının yollarda fazlalaşmış bulunması ve yeni suyun çokluğu neticesinde (30) çeşmeciye ve evvelce Konyanın (Sille) kasabasından bütün anadoluya dağılan destici ve künkçülerin tezgâh ve adetleri de bir kaç rakkama münhasır kalmış bulunmaktadır.

Hali hazır su şebekesi dört devre geçirmiştir.

1) Birinci devre :

1883, 1884, 1885 senelerinde Vali (Reşit paşa) tarafından teşebbüs olunan font borularla tefrişatı havi su şebekesi ve teferruatı

muhtevi tesisattır. Tesisat projeleri (1882, 1883) senelerinde belediye tarafından (350) altın bedeli mukabilinde mühendis (Vecetti) ye yaptırılmış ve :

a — Gökdere kaptajı.

b — Alaşar depo ve kum terşih filitreleri.

c — Mahkeme yedek deposu.

d — Tevziat şebekesi ve aksamı hususiyeyi havi bulunmuş ki bilhassa burada tevziat şebekesi tulu (72) kilometre olarak tesbit olunmuş ve (32) bin lira bedel ile müteahhit (Lakroa) ve kumpanyasına ihale edilmiş ve (Obravil) fabrikasının font boru mamulâtını ve çeşmeleri muhtevi bulunmuştur.

Tesisat şartnamesinde (12) ayda teslimi mezkûr idi. Bu tesisatın projeleri (1/1600) mikyaslı eski Bursa şehri haritaları üzerinde irae edilmiş olup her bir beşer atmosfer tazyik altında ve yukarıya tepme şeceri tevziatlı iki şebekeyi muhtevi bulunuyordu.

Bu şebeke hini inşasında müteahhidin mühendisi (Mueller) tarafından bazı tadilâta uğratılarak ikmâl ve icra olunmuştur. İşleri devlet hesabına ve belediye namına kontrol eden Nafia baş mühendisi (Süleyman Sırrı) kabulü kat'isini yapan baş mühendis (Bedri) beylerdir.

2) İkinci devre :

Fransız (Lakroa) şirketinin işi hususî bir İtalyan kumpanyaya devri ve esasen keşiflerde ve tesisattaki fazlalıklar dolayisile ilâveten inşaat olması hasebile ilk projenin bazı aksamı da tezyit ve tevsi olunarak şehir şebekesi ikmâl edilmiş ve teşkil edilen (su idaresi) nin (1327) senesi hesabatına nazaran ilk devrede (15) adet abonaya su tevziatı yapılarak (150) adet hayrat ve orta çeşmeler verilmiştir.

Bu devrede derelerin heyelânı ve tuğyanı dolayisile Alaşar hazinelerinin (1884) tarihindeki büyük bir sel ile inşaatın ortasında (Gökderenin) getirdiği miller filitreleri doldurmuş ve bazı duvarları da yıkarak bir değişiklikler meydana getirmiş ve daha bazı tadilâtla

bu bapta şebeke bedel tesisatının ziyadeleşmesini ve daha (42) bin altın lira ilâvesini mucip olmuştur.

Ayni surette (1338) senesi temmuzun 1 inci günü sabahından başlayarak ertesi gününe kadar devam eyleyen yağmurlardan dolayi sellerin tahribatı (1338) senesi ağustos bidayetin de de olmuştur. Ve su idaresinin ihtiyat parasından :

(28 eylül 1338) senesi zarfında (1007662) kuruş sarfını icap ettirmiştir. Bu suretle de ikinci devre nihayetinde takriben (75) kilometrelik bir şebeke ile yukarı aşağı servis ile iki kısım şebekenin icabı halinde bir birilerile vanalarla merbut ve manavraya kabiliyetli hali hazır şebekenin esas gövdesi meydana gelmiştir.

1334 senesi mukarreratında görüldüğüne nazaran şehir şebekesinin geçtiği mahallerdeki bilumum abonaların miktarı azamisi 6 bin hane olarak hesap edilmiş ise de bu devrede yani bu esnalardaki abona miktarı ayni senelerin kuyudatı resmiyesine göre (2) bini tecavuz edememiştir.

İkinci devre nihayeti (1337) senesi eylülünde İtalyan kumpanyasından devren alınan ve (11 teşrini sani 1331) tarih ve (5) numaralı su idaresi mazbatasına nazaran (1327) den (1331) senesine kadar dört senelik idare masrafı muhasebei vilâyet tarafından görülmüş olmakla bundan sonra esaslı bütçelerin (1331) senesinde başladığı tesbit olunmuştur.

Bu ikinci devrenin mühim bir icraatı da su idaresinin dairei belediyeden ayrılmasına ve belediye reisinin riyaseti altında bir komisyonu mahsus tarafından idaresine dair (7 temmuz 1331) tarih ve 293/2475 numaralı meclisi idarei vilâyet kararile ilk (su idaresi) tesis edilmiştir.

Şebeke tevziatı hitamı ile başlayan yeni faaliyet ve işletme devresi kadrosunun bilhassa teknik aksamında bir çeşmeci ve üç manavracı ile bir de depo bekçisi bulunması ve idarî kadrosunda iki kâtip bir anbar memuru bir müdürdü.

(1332) senesinde manavracıların gayri kâfi oluşu bunları beşe iblâğ eylemiş ve ayrıca da filitre bekçilerine bir de arkadaş ilâve

olunmuştur.

Bu sene bu komisyona bir de (su mühendisinin) ilâvesi lâzım geleceği zarurî görülmüş ve karara raptedilmiştir. 1333 senesi orta çeşmelerin miktarı ancak (124) olarak yapılabilmiştir. Meclisi vilâyet (1 teşrini evvel 1333) tarih ve (961) sayılı kararile (Pınarbaşı, Kavak, Akçağlayan, Devrengeç Vs.) bilumum suların da emrazı sariyeden masun bir şekilde isalesini temin için bir komisyonu mahsus ile ve müstakile (Su idarei umumiyesi) nin teşkiline karar vermiş bu sene de bu idare bütçesi : (2403300) kuruş olarak tesbit olunmuştur.

Şehir şebekesine (1336) senesi ancak bir (mühendis) tayin ediliyor ki bu suretle tasavvurundan ancak (9) sene sonra bir fen adamının eline teslim edilmesi kabil oluyor. Bu mühendis (Bacı) isminde bir İtalyandır.

1337 senesi su idaresinin bankalardaki mevduatı (1001833) kuruş ile beraber bütçe (2,684,833) kuruşa iblâğ olunuyor. Bu sene su akıtma payı olarak (30) lira ve evlerden senevi olarak (150, 250, 350) kuruş abone bedeli alınıyor.

Su idarei umumiyesi vücuda getirilmiş olan şebekeyi hiç bir vakit fennî bir tarzda mütalâa ve tetkik ettirmeyerek mütemadiyen abone bedelâtını ve akıtma ücretini ve abone miktarlarını fazlalaştırarak varidatını arttırmak ve ani zuhur eyleyen hadiselerde de meselâ (1338 temmuz) seli gibi afetler neticesi (Gökdere) kaptajlarının bozulması ve ani olarak muvakkat bir surette yukarıda yazılı masrafların saçılması da ve ayni zamanda şebekede olan tevziatın azlığı ve kifayetsizliği halkı şikâyete ve sular hakkında bir çareyi hâl alınmasına teşvik eylemiştir.

Tetkikata nazaran (Gökdere) su şebekesile beraber Bursa su derdinin 3 üncü devresi (1915, 1916) senelerinde başlar.

Esasen şehir şebekesinin bu senelerde takriben 75 kilometre tulü inkişafisinde olması ve 2 bin aboneye su vermesi esasen (Gökdere) su filitrelerile iptidai teşrih hususatının ve bilhassa Gökdere vadisinin pek çok itikâli bir havza olması hasebile bilhassa sellerle lüzumu veçhile sun'î tesviyelerle alınması hususu göze çarpmaktadır.

(1915) senesi şehrin su vaziyetinin tetkiki Fransız mühendislerinden (Bonmezon) na ihale ed liyor. Bonmezonun mesaisi Bursa sular tarihinde başlı başına bir bap teşkil eder. Bunun için mühendis Bonmezonun etütlerinden evvelâ (4 mart 1916) etüdü saniyen (4 mart) raporu zeyli salisen Bursa suları nihai projesini aynen aşağıya yazıyorum.

Bonmezonun projesi ve mesaisi esasatında :

1) Uludağ sularından ayni zamanda elektrik çıkarmak fikri.

2) Şehir şebekesine de 310 — 320 rakımları arasında mutavassıt su hazineleri teksir eyleyerek hariçten fazla su verilmesi fikri.

3) Çekirge ile Bursa civarının ve susuz mahallelere su tevziatını şehir içerisinden geçirerek müttehit şebeke ile su vermek fikirlerini görürüz.

Ayni zamanda (Uludağ) üzerinde su tedkikatı yapan (Bonmezon) 1/10,000 mikyasında bir de su havzalarına ve kadim su künklerine dair olan haritayı da yaparak vermiş ve elyevm elde mevcut belli başlı bir harita olarak bulunmaktadır.

3 — Üçüncü devre :

Civardan iyi su tedarikâtı esnasında vaki olan tetkikat esnasında bir de (Ağraz) suyu tetkikine rastlarız. Bunun (1336) senesinde mühendis (Bonmezon) tarafından yaptırılan istikşafına ve projesine vesaik meyanında rastlanmadı ise de ayni sene bütçesinde yalnız bu su masrafı keşfi olarak (400) lira sarfolunduğu görülmüştür. Bu suyun şehre olan mesafesinin uzunluğu dolayisile bedeli keşfin takriben (bir milyon) Türk lirasına yakın olduğu o zamanki su idaresinde bulunan zevattan öğrenebiliyoruz. Bu üçüncü devre nihayetine doğru suların kimyevi ve bakteriolojik kıymetleri de aranmağa başlanmış ve hattâ bu suretle suların terkibi kıymetleri hakkındaki malûmat bir takım eski suların ve bu meyanda da (Pınarbaşı) suyunun rağbetinden düşmesine ve kezalik (Devrengeç) suyunun da şöhret bulmasına vesile olmuştur.

4) Dördüncü devre :

(1338) senesi kadrosundaki yekûn gittikçe kabardığı görülür ki bu da (2,660,798) kuruştur. Diğer suların gittikçe rağbetten düşmesi dolayisile su idarei umumiyesi çeşmeciler mes'elesinden mütevellit bir çok yolsuzlukların önüne geçmek istemiş ve hattâ içlerinden bir de aylık ile çeşmeci (kâhyası) intihabı hakkındaki mühendis (Şefik) beyin tetkikini de bir aralık tatbike kalkışmış isede bu da bir nctice vermemiştir. Ancak (1926) da yani 4 sene sonra bu (kâhya) meselesi tahakkuk etmiş bulunur. (1339) senesi (Alaşar) yani (Gökdere) hazinelerinin dere tarafından filitre aksamı yenmeğe başlanmış oldnğundan bunun men'i için bir duvar yapılmıştır. (1340) senesi abone fiatları sabit bırakılmış ve su numaraları konması kararlaştırılmıştır. Bilhassa suların kontrolu kabil olmadığından 1340 senesi Nisan ayındaki hey'eti umumiye içtimaında zikredilmek üzere (operatör, Emin, umuru miyahiye baş mühendisi Asaf, mühendis Bacı, baş mühendis ve sıhhiye müdürün) den mürekkep bir komisyon (Pınarbaşı) suyuda dahil olduğu halde mevcut suların islah ve teksiren tevzilerine dair bir tetkik yapılması ve hattâ nafia vekâletile temasta bulunulması tekarrür etmiştir.

(1341) Senesi su varidatında abone miktarlarının şekli itidale girmiş olduğu görülüyor. Ve bu sene de (500) adet su saati mübayaası için tahsisat ayrılıyor. (1926) senesinde su idarei umumiyesi lâğvolunarak bunun bilumum evrakı belediyeye devr ve belediyede bir (Su idaresi) kuruluyor ve bu şekilde idareye başlanıyor.

(1925, 1928) seneleri bütçesi kabarmış bir halde olup bilhassa 1929 bütçesi (5350082) kuruşa baliğ oluyor.

1931 senesinde belediyenin (280) bin lira sarfile Uludağ menba sularını şehre getirdiğini ve şehir şebekesinde ilâveler yaptığını görüyoruz. Şehir sularını islâh için 1932 senesinde mühendis Suphi iş başına getiriliyor. 1935 senesine kadar çalışan bu arkadaş epey işler meydana getiriyor.

Bugünkü vaziyet :

1935 nisan 1 de bütün sular kanunen belediyelere devredilmesi

dolayisile mahallât komisyonları tarafından idare edilmekte ve kullanma suları namı verilen (Pınarbaşı, Kurt basan, Kaplıkaya, Alaşar, Çekirge, Dağ, Naip, Âsa Vs.) gibi sular da belediyeye geçmiş ve mahallât komisyonları dağılarak teşkilâtlariyle aynen belediyeye devredilmiştir. Bu suların idaresi için belediye su idaresi nezaretinde (Mülhak kullanma suları) idaresi teessüs edilmiştir. Çeşmecileri bu idareye mâl edildiğinden maaşları bu idare vermekte ve bu idarenin emri altında çalışmağa başlamışlardır.

Bu idarenin teşekkülü çok faide vermiştir. İnzibat altında çalışan çeşmeciler öyle eskisi gibi keyfi hareketlerini yapamamakta ve mevzii olsun tamiratlar yaparak suları akıtmağa çalışmaktadırlar.

(1926) senesinde belediyeye devredilen içme suları (1939) yılına kadar yalnız (280) bin liralık inşaattan başka iş yapamamış ve yalnız varidatını arttırmakla meşgul olduğu görülmektedir.

Şehir nüfusunun günden güne artması abonelerin çoğalması ve bahçelerin sulanması dolayisile su buhranı daha fazla hissedilmeğe başladığından islâh projelerinin yapılmasına ve su idaresinin belediyeden ayrılarak mülhak bir bütçe ile idare edilmesine ve varidatının bankada hıfzile islâh projelerinin tatbikine (1939) yılında karar verilmiş ve derhal işe başlanmıştır.

O tarihte belediye baş mühendisi olan mühendis Abdurrahman bereket su fen memuru İhsan Uzer ve arkadaşları tarafından (654 bin 952 lira 57 kuruşluk) keşif ve islâh projeleri hazırlanmış ve sıhhiye vekâletinin 23 — 1. teşrin — 940 tarih ve 823 / 18885 sayı, nafia vekâletinin 23 — mayıs — 940 tarih ve 6038 / 6450 sayılarile tasdik edilmiştir.

İslâh projelerinin yapılmasına ait esbabı mucibe raporu mühendis Abdurrahman Bereket tarafından hazırlanmıştır.

Keşif Uludağda meşhur (Kırkpınarların) fennî tesisatla (Teferüç su deposuna) ve Gökdere şark versanında (Gümüş, Müftü, Altınoluk) ve diğer menba sularını, garp versanında (Kavak, Menşur, Ayıcı pınarı, Uzunoluk) ve diğer menba sularını (Gökdere su deposuna) getirilmesi ve evden eve künk tesisatla mülevves bir şekilde giden ve oldukça işe yarayacak olan (Pınarbaşı) suyunun da yine fenni tesisatla (mahkeme su deposuna) isalesine ve şehrin muhtelif mıntakalarında yeni depolar ihzarına aittir. — Bitmedi —

Hikâye :

NOBRAN BAKKAL

Yazan : Orhan Tuğsavul

Bin beş yüz lira ikramiye alan Ömer efendi bir Bakkal dükkânı açmayı iyiden iyiye aklına koydu. Gerçi her ay mukannen bir para aldığı memuriyetinden ayırdıklarına hayıflanmıyor değildi. Ama ne yapalım, Hükûmet lâyık olduğu mükâfatı vermişti. Otuz iki senelik resmî hayatının tekaüdiyesi olmasa bile bu toplu para ile esnaflık ederek karısını ve mektebe giden üç çocuğunu geçindirmek zor bir şey değildi..

Hakikaten bir hafta sonra Cerrahpaşadaki mahalle bakkalını açıp tezgâh başına kurulduğu zaman Belediye muhasebesindeki evrak masasını hiç te aramadı. Hele kefeleri pırıl pırıl parlayan pirinç terazisine en titiz müşterilerin dahi imrenecekleri muhakkaktı.

Hasekide oturan bir ahbap karısının uğurlu elinden siftah ettiği zaman ticaret hayatının ilk lezzetini duydu..

Mahallenin yeni açılan bu köşe bakkalını tecessüse gelen beş altı yumurcak, camekâna itina ile dizilmiş Horoz şekerleriyle kavanozlardaki akideleri, içlerinden birinin sattığı karamelâlara tercih eylediklerini babadan kalma küfürlerle izah ettiler..

Yoldan geçen bir arabacı dükkânın ikinci müşterisi oldu.. Aldığı yüz dirhem ekmekle beş kuruşluk beyaz peynirin ilk lokmasını daha kapıdan çıkmadan yuvarlıyan adam arabasına atlarken Ömer efendi: «Allah bin bin bereket versin» diyerek gayet kanaatkâr bir tevekkül sahibi olduğunu ken-

dine kebul ettirdi.

Hâlâ dükkânın önündeki içtimalarını paydos etmeyen yumurcakların camekânın mostrasını bozmalarına rağmen Ömer efendi ses çıkarmadı. Ve hatta haklarında iyi şeyler düşündü, yalnız ne de olsa buna onları da bilfiil inandırmak ve dükkânın açılma törenine tatlı bir mahiyet vermek için kendilerine birer Horoz şekeri dağıtmayı bile muvafık buldu.

Fakat çocuklar böyle bir tasavvuru ne bilsinler; Bakkal, yukarda zikredilen memnuniyet bahş niyetlerle tezgâhından kalkarken suratının vahametinden çocuklar çil yavrusu gibi dağıldılar... Ömer efendi neye uğradığını bilemedi. Yerine dönerken «Hasbünallah Venimelvekil» diye mırıldandı.

Akşam üzeri dükkândan müşteri hiç eksik olmadı desek caizdir. Her kes bir tecessüs yeniliği ile çuvallardaki un ve toz şeker tepeciklerine saplanmış, tütün kutularından iktibas edilen mukavvalarda yazılı fiatları mürakabe ediyordu. O gece Ömer efendinin zaten acemi olan elleri erzak çeşitleri arasında haylı dolaştı. Hattâ bir defasında bir Gaz yağı şişesine dalgınlıkla Zeytin yağı doldurduğunu da saklamamak mecburiyetindeyiz.

O akşam işte böyle zevkli bir yorgunlukla geçti.

Eh neme lâzım dört beş günün aksatası oldukça kârlı idi...

Mahallenin yeknasak hayatında Ömer efendinin küçük dükkânı yep yeni bir inkılâp yaptı. Çarpık damları bir birine temayül etmiş karşılıklı tahta evlerin pençerelerinde, köşe bakkalından aldıkları Börülcenin çok pişigen olduğuna dair methü-sanalar teati edildi..,

Çeşme diplilerin Fatma ile semtin en hatırlısı olan Dürdane hanım Ömer efendinin sattığı sade yağın halis Trabzon yağı olduğunu kendisine açıkça söylediler. Mamafih bakkalın somurtkan yüzünün ve dikine sözlerinin de adamın içine kasavet verdiğini çekinmeden ilâve ettiler. Ömer efendi buna, eski Belediye muhasebe memuru gururiyle kızmadı dersek hakikate uygun bir söz söylemiş olmayız..

Filvaki suratı limon tozu yalamış gibi ekşice ve sözleri de çocuklarına çıkışıyormuş gibi daimî surette sertce idi; Ama bu iki Allah vergisinin, dükkânından gelipte Fasulye veya Pirinç alacak müşterilerine ne zararı vardı..

Diğer taraftan temiz kalpli ve hüsnü niyet sahibi olduğunu kaç ahbabından bizzat dinlemişti. Üstelik şu dükkânı açtığındanberi gün aşırı kaulle oğduğu terazisinde hiç bir şeyi eksik tartmamıştı.

Buna rağmen bir aydır aksatanın durgun gitmesine sebep ne idi anlamıyordu.

Tam iki ay dükkân ne iyi işlemişti. Nobranlığı hakkında şimdi mahal-

lede dehşetli tezvirat yapan o Dürdane hanım bile önceleri pekâlâ memnundu ve iyi kötü alış veriş ediyordu.

Ömer efendi bunları mülâhaza ederken Çeşme diplilerin Fatma elleri başka bakkaldan alınmış kese kâğıtlariyle dolu bir halde dükkânın önünden geçiyordu. Bu hareketteki nümayişi hisseden Ömer efendinin iyiden iyiye içine işledi, Sinirlerinin çamaşır ipleri gibi gerildiğini duyuyordu.

Köşeyi dönerken kadına seslendi :

«Fatma hanım . . . biraz bana bakar mısınız?» Dürdane hanımdan sonra mahallenin ikinci ele başısı olan Çeşme dipli Fatma, bakkal Ömer efendi nazarındaki ehemmiyetine güvenerek dükkân kapısına istihfafla yaslandı.

Ömer efendi, yürekler acısı bir iztirabı olmasına rağmen gene eski onurunu koruyan bir tavurla söyledi.

«Bütün mahalleden alacağım olan veresiyeye mukabil dükkânımdan ayak çektiniz. Evvelâ bütün mallarımı beğendiğiniz halde sonradan hepsine bir bahane uydurdunuz.»

Bakkal Ömer efendi doğru söylüyordu; hakikat tamamen böyle idi. Ve şunu da alenen söylemek lâzımdır ki bakkal Ömer efendi bir aydır sermayeden ziyan ediyordu,

Bir defasında bakkalın azarını bile işitmiş olan kadın mangal başı siyasetiyle cevap verdi :

« Vallahi her kes kendi başından mes'uldür Ömer efendi. Ben mahallenin ne yaptığına karışmam; yalnız Dürdane hanımla ben senden alışveriş etmiyoruz. Darılma ama Ömer efendi her gelişimizde bizim sana bıraktığımız kâra mukabil sen bizi gelişi güzel paylıyorsun. Biz hem sana para kazandırıp hemde nikâhlı karınmış gibi suratını çekmeğe mecbur değiliz. Bak karakolun yanındaki bakkal hiçte senin gibi nobran değil, bari tatlı sözle güleryüz gösteriyor. İnsan verdiği parayı helâl ediyor böylesine. Geçenlerde yüz paralık tuz aldım; beni en yağlı müşterileri gibi ağırladı alimallah ,. »

Fatma hanım gittikten sonra bakakal Ömer efendi netameli bir düşünceye daldı. «Bunlar diyordu içinden; benim malımı mı, muamelemi mi satın alıyorlar . . . »

Sonra boşalmış sandıklara ve dibine inmiş çuvallara baktı; kahrından gözleri doldu..

O meşrutiyettten bu tarihe kadar ne günler görmüştü... Fakat bu iflâs hepsinden de çok yüreğine dokunuyordu. Eğer sol kolunu kesipte bunun

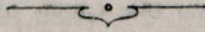
mukabilinde suratına bir güler yüz takmak mümkün olsaydı bu ameliyatı memnuniyetle yapabilirdi.

Karısı ve mektepli çocukları gözlerinde büyüdü. Gece dükkânın kepenklerini indirirken, değil karakolun yanındaki bakkal kadar güler yüzlü; fakat bir aşüfte kadar sırıtkan olmadığına lânet etti.

Bir buçuk ay sonra Ömer efendiyi dükkânından araba ile evine getirdiler. Her kes onun, dükkânını idare edemediği için alelâde bir fenalık geçirdiğini ileri sürdü. Fakat biz işin iç yüzünü bildiğimiz için Ömer efendiye korkunç bir Nüzül geldiğini burada söylemek mecburiyetindeyiz.

Kahır onu böyle bir tecelli ile ölümden daha acıklı bir surette telef etti . . .

Orhan Tuğsavul

HALKEVİ ÇALIŞMALARI

Kânunusani, Şubat, Mart

Konferanslar :

Üç ay zarfında Evimiz mensupları tarafından beden terbiyesi mükelleflerine muhtelif mevzularda 24 konferans verilmiştir. Bu konferanslarda bilhassa tarih, yurt bilgisi, adabı maaşeret mevzularına ehemmiyet verilmiş ve mükelleflerin kültür seviyelerinin yükselmesine çalışılmıştır.

Bundan başka İstanbuldan sureti mahsusada davet edilen profesörlerle, Ankara parti genel sekreterliğinden gönderilen doçent ve profesörler Halkevi salonunda ve Halkevi gösterit salonunda muhtelif mevzular üzerinde konferans vermişlerdir.

1 — Edebiyat fakültesi metinler şerhi profesörü Ali Nihat Tarhan Halkevi gösterit salonunda (Ali şiri nevaî), Halkevi konferans salonunda (Divan edebiyatı) mevzulu birer konferans vermiştir. Gösterit salonunda 300, konferans salonunda 150 seçgin dinleyici hazır bulunmuş ve konferanslar büyük bir alâka ile dinlenmiştir.

2 — Ordu mebusu Selim Sırrı Tarcan Tayyare sinemasında, Askerî lisede ve Merinos fabrikasında çok rağbet gören (Spor felsefesi) mevzulu üç konferans vermiş ve konferanslarda binlerce dinleyici

hazır bulunmuştur. Üstad konuşmasında dünya edip ve mütefekkirlerinin spor mevzuu üzerinde söylediği vecizeleri okumuş, Türk milletinin tarih içindeki kültürel inkişafındaki sebepleri araştırmış ve sporun bir fert değil, bir millet işi haline gelmiş olduğunu belirterek kolay ve faideli beden terbiyesi hareketleri tavsiye etmiştir.

3 — Mihanik doçenti Orhan Alishah Halkevi gösterit salonunda (ilimde istisnalar) mevzulu bir konuşma yapmış ve 500 kişi hazır bulunmuştur.

4 — Terbiyeci Sadrettin Celâl Antel 500 kişinin erkenden doldurduğu gösterit salonunda (Meslek seçimi ve testler) mevzulu alâka ile dinlenen bir konferans vermiştir.

Bu konferansta profesör, meslekler ve insanlar arasındaki mesafeyi göstermiş, muvaffakiyetin sırlarını işaret etmiş başka memleketlerde tatbik edilen zekâ ve kabiliyet testlerini izah etmiştir.

5 — Profesör Ziyaettin Fahri tarafından keza gösterit salonunda (Türk tefekküründe ademi merkeziyet ve Bursanın ehemmiyeti) mevzulu bir konuşma yapılmıştır. Bu konferansta ademi merkeziyet fikrinin bir milletin inkişafındaki ehemmiyeti tebarük edildikten sonra Bursada yetişen Türk büyüklerinin adı ve hizmetleri yad edilmiş ve konuşma alâka ile dinlenmiştir.

6 — Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu Tayyare sinemasında hayatını mevzu eden bir konuşma yapmış ve büyük bir rağbet görmüştür.

7 — Türkoloji profesörü İsmail Hami Danişmend Tayyare sinemasında (Türklük) mevzulu bir konferans vermiştir. Bu konferansta milliyetin menşei tetkik edilmiş, kültür daireleri üzerinde durulmuş ve eski Türklerin milliyet duygusile medenî tekâmülü ilmî bir noktai nazardan söz mevzuu yapılmıştır.

Müteakiben profesör gece yapılan aile toplantısına sayın valimiz Refik Koraltanın refakatinde gelmiş ve beraberinde getirdiği büyük şair Abdülhak Hâmide ait mektup, resim ve kullandığı kalemle " Sardapal „ isimli eserinin ilk ve tam müsveddesini evimize bir köşe yapmak üzere hediye etmesi münasebesile Hâmid hakkında bir konuşma

yapmış ve şahsî hayatına ait hususî ve cazip fıkralar nakletmiştir.

Filimler :

Üç ay içinde evimiz 35 filim matinesi yapmış halka, mekteplilere, spor, inkılâp ve ilim mevzuu üzerinde hazırlanmış muhtelif filimler göstermiştir.

Temsil :

Gösterit kolumuz, son üç ay içinde (Yedekçi) operetile İstiklâl, Kör, pyesini ve Mahcuplar komedisini sahneye koymuş ve halka 19 temsil vermiştir. Bu temsiller 9500 vatandaş tarafından seyredilmiştir.

Komite ve idare heyeti toplantıları :

Üç ay zarfında 94 tam mevcutlu toplantı yapılmış 461 karar alınmış ve tatbik edilmiştir.

Hususî toplantı :

Veda, jübile, balo gibi münasebetlerle evimiz mensupları tarafından 6 toplantı yapılmış ve 240 kişi iştirak etmiştir.

Balo :

Sosyal yardım kolu menfaatine teşekkül eden balo komitesinin idaresinde belediye salonunda bir kıyafet balosu verilmiştir. Balo çok rağbet görmüş mahallî ve millî kıyafetlerin tesbitine vesile olması bakımından da çok verimli bir netice elde edilmiştir.

Törenler, dönüm yılları :

1 — Namık Kemâlin 100 üncü doğum yılı münasebetile gece Halkevi salonunda bir anma gecesi tertiplenmiş Namdar Rahmi Karatay, Mümtaz Ergin, M. Ali ve İsmet Bozdağ tarafından şairin muhtelif cephelerini tetkik eden birer konuşma yapılmış ve aziz ölünün hatırası taziz edilmiştir.

2 — Ebedî Şef Atatürkün Bursayı son ziyaretleri münasebetile

gündüz Cümhuriyet alanında, gece belediye salonunda kalabalık ve heyecanlı iki toplantı yapılmış, muhtelif hatipler söz alarak Ebedî Şefin ve inkılâbın kıymetini tebarüz ettirmişlerdir.

3 — Halkevlerinin 9 uncu yıldönümü münasebetile Cümhuriyet alanında, Halkevi temsil ve belediye salonlarında toplantılar yapılarak konferanslar verilmiş Ebedî Şefe hayranlık ve Millî Şefe bağlılığımız tebarüz ettirilmiştir.

4 — Toprak bayramı münasebetile Demirtaş köyüne gidilmiş köylü ile yakından temas edilerek, dertleri ve dilekleri dinlenmiştir. Halkevi reisi Tevfik Aycanın nutku heyecanla alkışlanmış ve bu köyün kısa bir zaman içinde kalkınmasının temini hususunda tedbirler alınmıştır.

Aile toplantısı :

Mutad olan aylık aile toplanrıları yapılmıştır. Bu toplantılarda Halkevi mensuplarile, vilâyet ve parti mensupları hazır bulunmuş, halk sazı, millî oyunlar ve fıkralardan mürekkep alâkalı bir program tatbik edilmiştir. Misafirlere çay ve pasta ikram edilmiştir.

Müzik gecesi :

Klâsik garp musikisini tanıtmak ve sevdirmek gayesile bir müzik gecesi tertip edilmiştir. Bu münasebetle Müzikevi öğretmen ve talebeleri tarafından, halka, List, Frans Lâhar, Puccini ve diğer kampozitörlerden parçalar dinlettirilmiştir.

Mahallî ve meslekî toplantılar :

1 — Halkevi salonumuzda çocuk esirgeme kurumu tarafından iki toplantı yapılmış ve muhtelif işler üzerinde görüşülmüştür.

2 — Sayın valimiz Rcfik Koraltanın riyaseti altında Halkevi salonumuzda ilk orta ve daha yüksek mektepler öğretmenlerile bir hasbıhal yapılmış, Halkevi faaliyetlerine daha şümullü bir saha temin etmek ve bütün vatandaşları vazifelendirmek hususu üzerinde faideli kararlar alınmıştır.

3 — Bursa doktorları tarafından aylık iki toplantı yapılmış ve meslekî meseleler üzerinde görüşülerek yeni hastalıklar ve keşifler üzerinde konuşmalar yapılmış ve müşahedeler nakledilmiştir.

Açılış törenleri :

İlk mektep talebelerinin okuma ihtiyaçlarını karşılamak ve zihni

inkişaflarını temin etmek gayesile Evimizde umumî kitaphaneden ayrı bir çocuk kütüphanesi açılmıştır. Şimdilik 500 cildi ihtiva eden bu kitaphane tedricen zenginleştirilecek ve yeni ilâveler yapılacaktır.

Kitaphanenin çok rağbet görmesi büyük bir ihtiyacı karşılamış olmasının bir delilidir.

Müstakil san'at ve tetkik faaliyetleri :

1 — Garp musikisini yayma ve sevdirme gayesinden hareket edilerek her hafta Pazartesi günleri 2 saat devam eden plâkla kılâsik musikî dinleme saatı yapılmaktadır.

2 — Folklor ve entografik araştırmalar yapılmakta ve geziler tertip edilmektedir.

3 — Resim atölyesi amatörler için her gün muayyen saatlerde ders vermekte ve çalışmalarına kolaylıklar göstermektedir.

4 — Fotoğraf atölyesinde fotoğrafçılık kursu devam etmektedir. Bu kurs talebeleri sık sık geziler tertip ederek Bursayı san'at, tarih bakımından fotoğraflamaktadırlar.

5 — Halk sazı ve halk türküleri ve millî ve mahallî oyunların yaşaması ve devamı için gayretler sarfedilmekte ve ekipler teşkil edilmektedir. Bu ekipler haftanın muayyen günlerinde Halkevi salonunda çalıştırılmaktadır ve heveskârlara öğretilmektedir.

6 — Köycülük komitesi tarafından köylerimizin inkişaf ve kültür seviyelerinin yükselmesi için köy gezileri tertip etmekte ve köylü ile daimî temas halinde bulunmaktadır.

Halkevi diş muayenehanemize üç ay içinde 119 hasta müraccat etmiş ve tedavi edilmiştir.

Neşriyat ve kurslar :

1 — Evimiz dergisi olan Uludağın her ay muntazamen intişarı temin edilmiş ve gayeye daha uygun olması için tedbirler alınmıştır.

2 — Köylünün okuması için evvelce neşredilmekte olan (Salık)ın devam etmesi kararlaştırılmış ve neşri temin edilmiştir.

3 — Halk dershaneleri faaliyetine büyük bir hızla devam edilmektedir.

İlk mektep kursları büyük bir rağbet görmüş ve yüzlerce vatandaşın cehaletten kurtulmasına hizmet etmiştir.

4 — Bundan başka fabrika, ticari müesseseler, ve kooperatiflere faideli elemanlar yetiştirmek gayesile ilk mektep ve daha yüksek mek-

tepler mezunları için ticaret kursu açılmış ve derslerine başlanmıştır.

5 — Fransızca ve Almanca dersleri 3 kur halinde devam etmekte ve talebe adedi günden güne artmaktadır.

Spor faaliyeti :

1 — 50 atletin iştirak ettiği Atatürk koşusu şehir dahilinde 3000 metre üzerinde yapılmış ve birinci gelen ekibe bir bronz heykel hediye edilmiştir.

2 — 144 atletin iştirak ettiği bir şehir sokak koşusu yapılmış ve keza derece alanlara münasip hediyeler verilmiştir.

3 — Genel sekreterliği tertip ettiği köy spor yuvaları ve Halkevleri koşuları yapılmıştır.

3000 metre üzerinde yapılan birinci koşuya 18 köylü 40 şehirli iştirak etmiş ve derece alanlara münasip hediyeler verilmiştir.

4000 metre üzerinde yapılan ikinci koşuya 20 köylü 16 şehirli iştirak etmiş ve keza derece alanlara münasip hediyeler verilmiştir.

5000 metre üzerinde yapılan üçüncü koşuya 25 köylü 18 şehirli iştirak etmiştir. Derece alanlar keza münasip hediyelerle taltif edilmiştir.

4 — Halkevimiz tarafından tertiplenen Ping-pong musabakası iki hafta devam etmiş ve alâkalı bir kalabalık tarafından takip edilmiştir.

Bu musabakada birinci gelene bir dolma kalem hediye edilmiştir.

5 — Evimizin Uludağda tertip ettiği kayak musabakasına Kütahyadan 6, İnegölden 3, Elma çukurundan 6 ve Bursadan 7 kayakçı iştirak etmiştir.

2 safhalı olarak düzenlenen musabakanın birinci safhası 1000 metr emukavemet olarak tesbit edilmiş birinciliği Bursa, İkinciliği İnegöl Halkevine mensap kayakçılar kazanmıştır.

İkinci safha 150 metre irtifalı 800 metre iniş sür'at kayak müsabakası Bursa Halkevine mensup kayakçılar tarafından kazanılmıştır,

6 — Halkevi mensupları 17 kişilik bir kafile halinde dağa çıkmış ve bir gün kaldıktan sonra dönmüşlerdir.

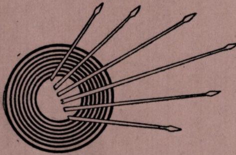
7 — Beden terbiyesi mükelleflerinden 60 kişilik bir kafile evimiz tarafından dağa gönderilmiş ve kış sporlarına çalıştırılmıştır.

8 — İzmirde yapılan İnönü koşusuna bir atlet evimiz evine gönderilmiştir.

ULUDAĞ

HALKEVİ DERGİLERİ

Çıkaran Halkevi	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Amasya	Yeşilırmak	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çorlu	" "
Bafra	Altın yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Burdur	Burdur	"
Bursa	Uludağ	"
Çorum	Çorumlu	—
Denizli	İnaç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	"
Elâziğ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	H. B. Haberleri	İki aylık
Erzurum	Atayolu	Aylık
Eskişehir	Halkevi	"
G. Antep	Başpınar	"
Giresun	Aksu	"
İsparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kayseri	Erciyaş	Aylık
Kars	Doğuş	"
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Mersin	İçel	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Tire	K. Menderes	İki aylık
Samsun	XIX Mayıs	Aylık
Sinop	Dranaz	"
Sivas	IV Eylül	"
Urfa	Ocak	"
Yozgat	Bozok	"
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

15 Kuruş

Bursa : Vilâyet Matbaası